

Nanobiotexnologiya

XXI əsrin texnologiyası

Mühazirə 5

Nanoölçülü biostrukturlar

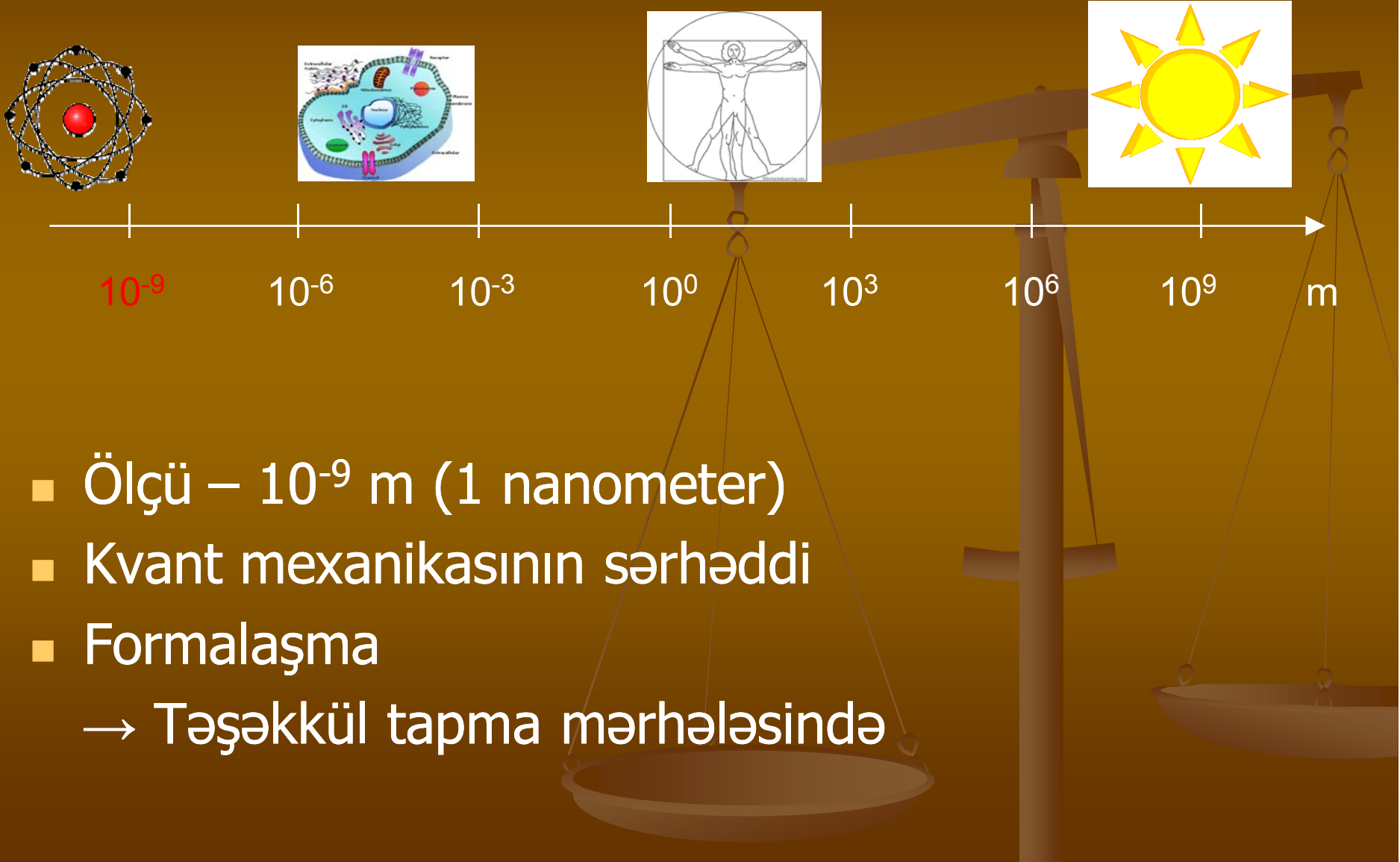
Dr. İsmət Əhmədov

Bakı Dövlət Universiteti
Nanoaraşdırmalar Mərkəzinin
aparıcı elmi işçisi

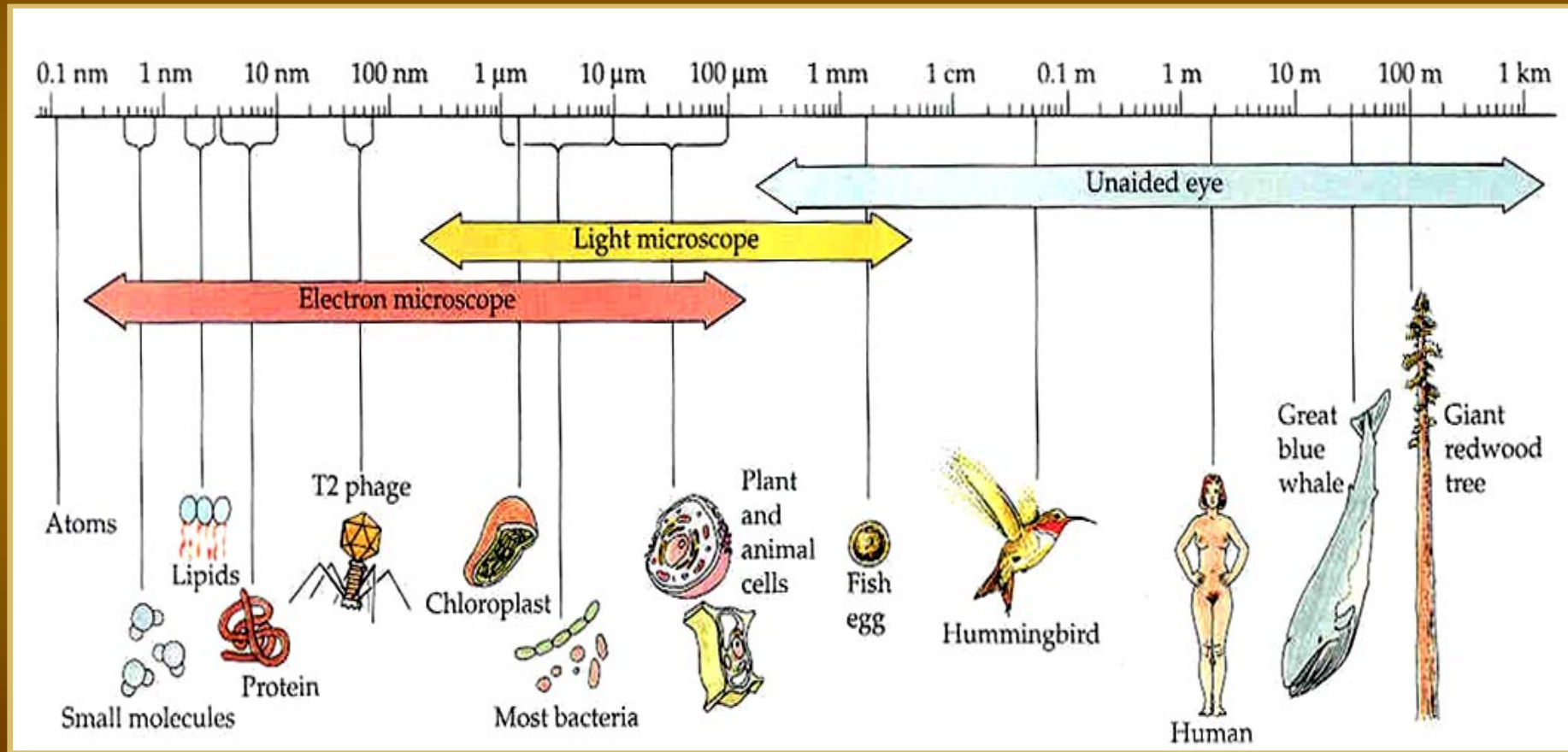
Tel: 4189067 iş
3350923 mobil
E-mail: ismet522002@yahoo.com

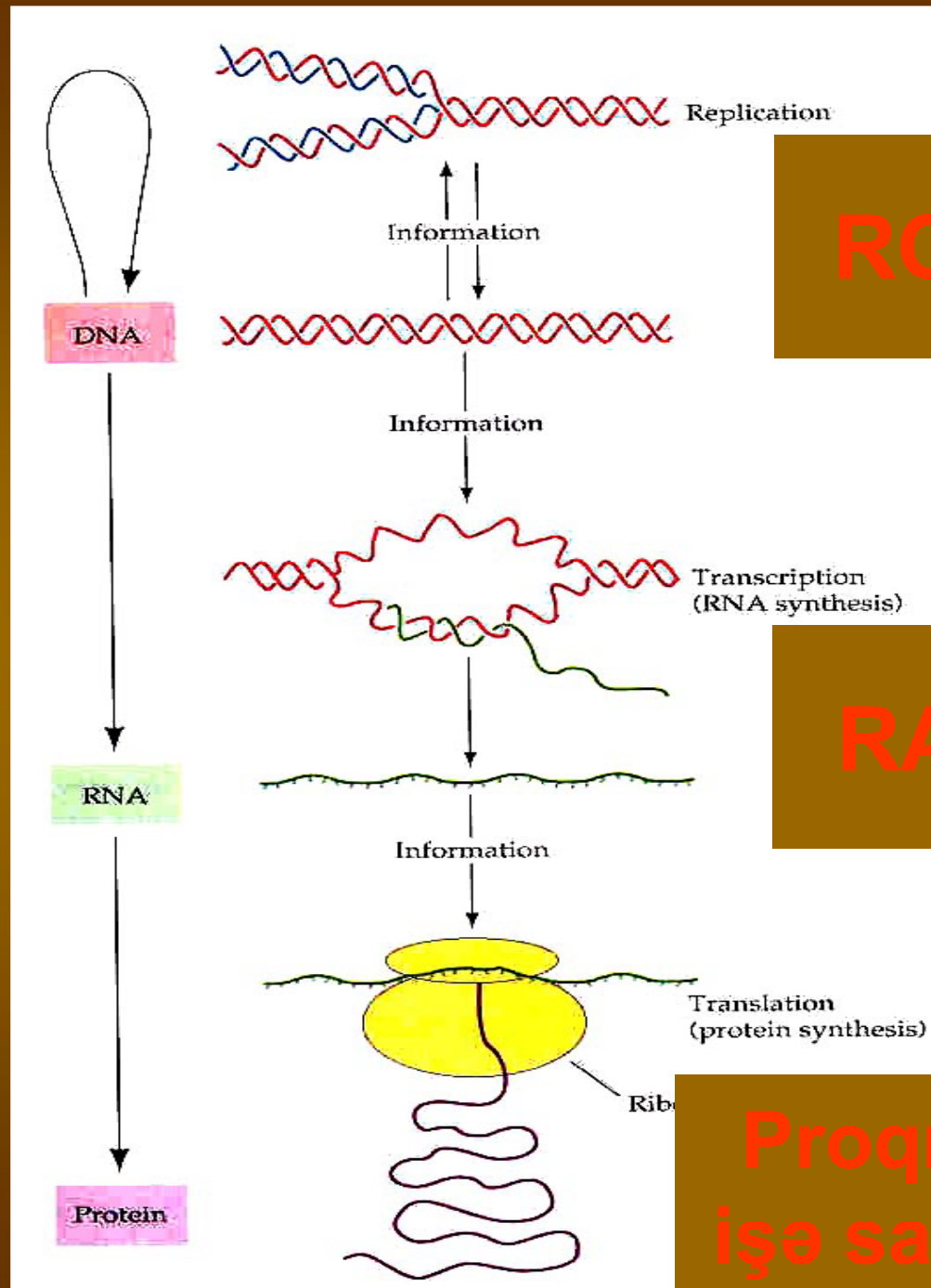
Nano

Biologiya “bottom-up” (aşağıdan yuxarı) strategiyası ilə nano ölçülərdən metrik miqyasa doğru inkişaf yolunu seçmişdir

Bioloji sistemlərdə informasiya səviyyələri

ROM

RAM

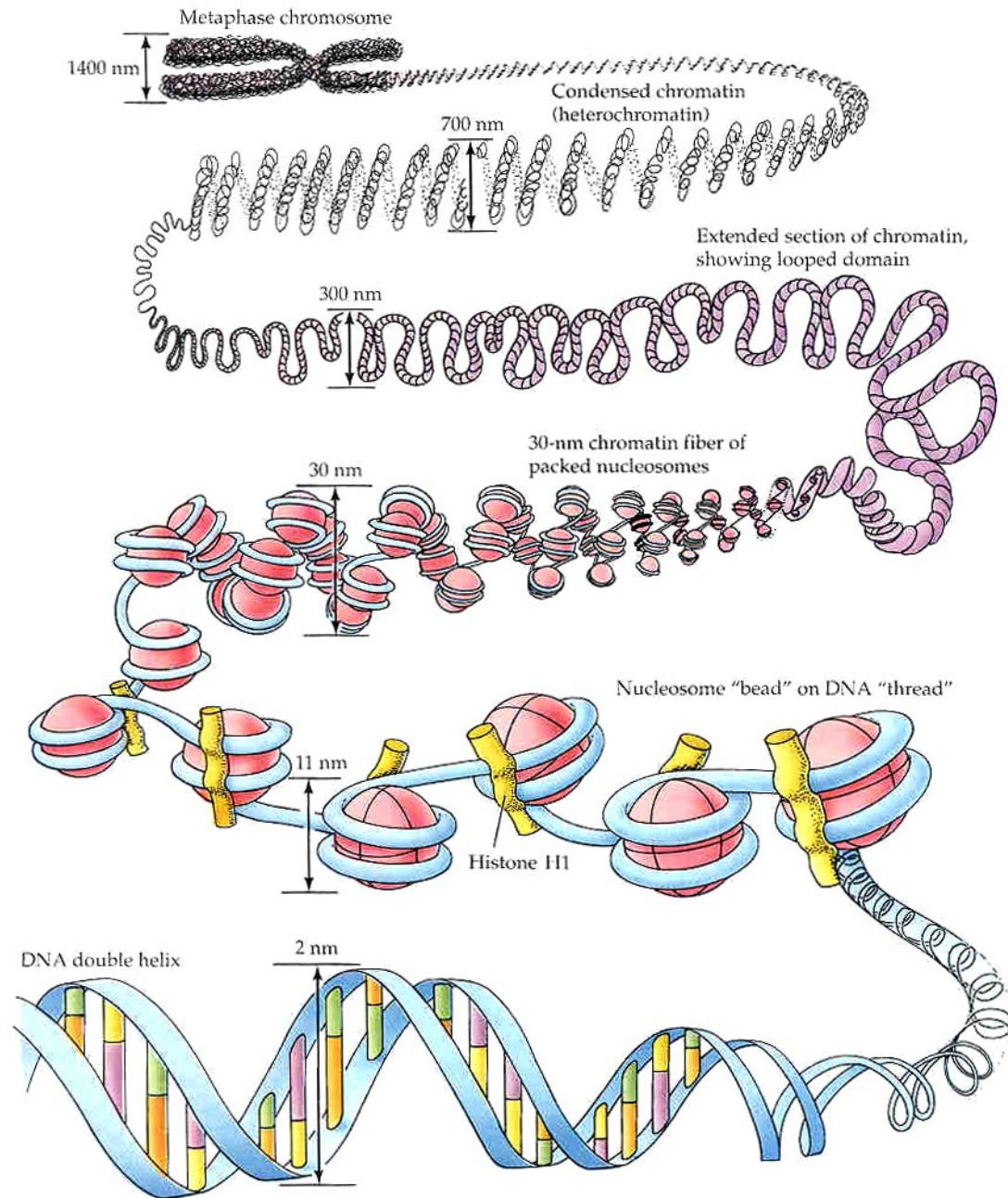
Programı işə salmaq

Hər bir hüceyrə funksiyasını yerinə yetirmək üçün molekulyar məlumatlardan istifadə edir

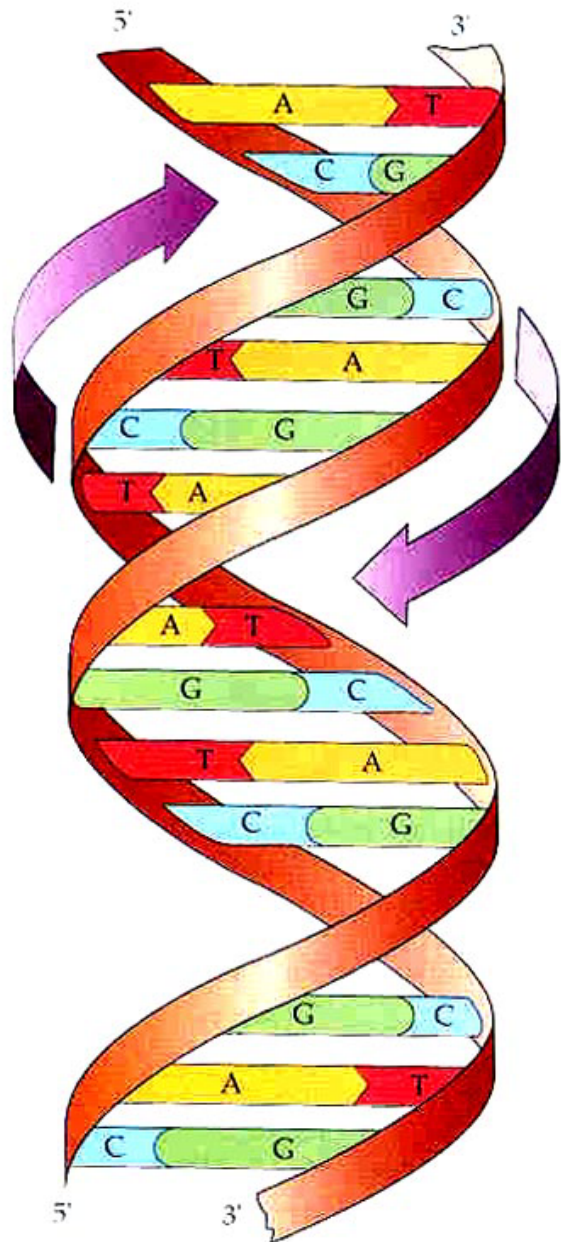
Hər bir insanın hüceyrəsində 3.2 milyard ətrafında nukleotid var

9.5 Levels of DNA Packing

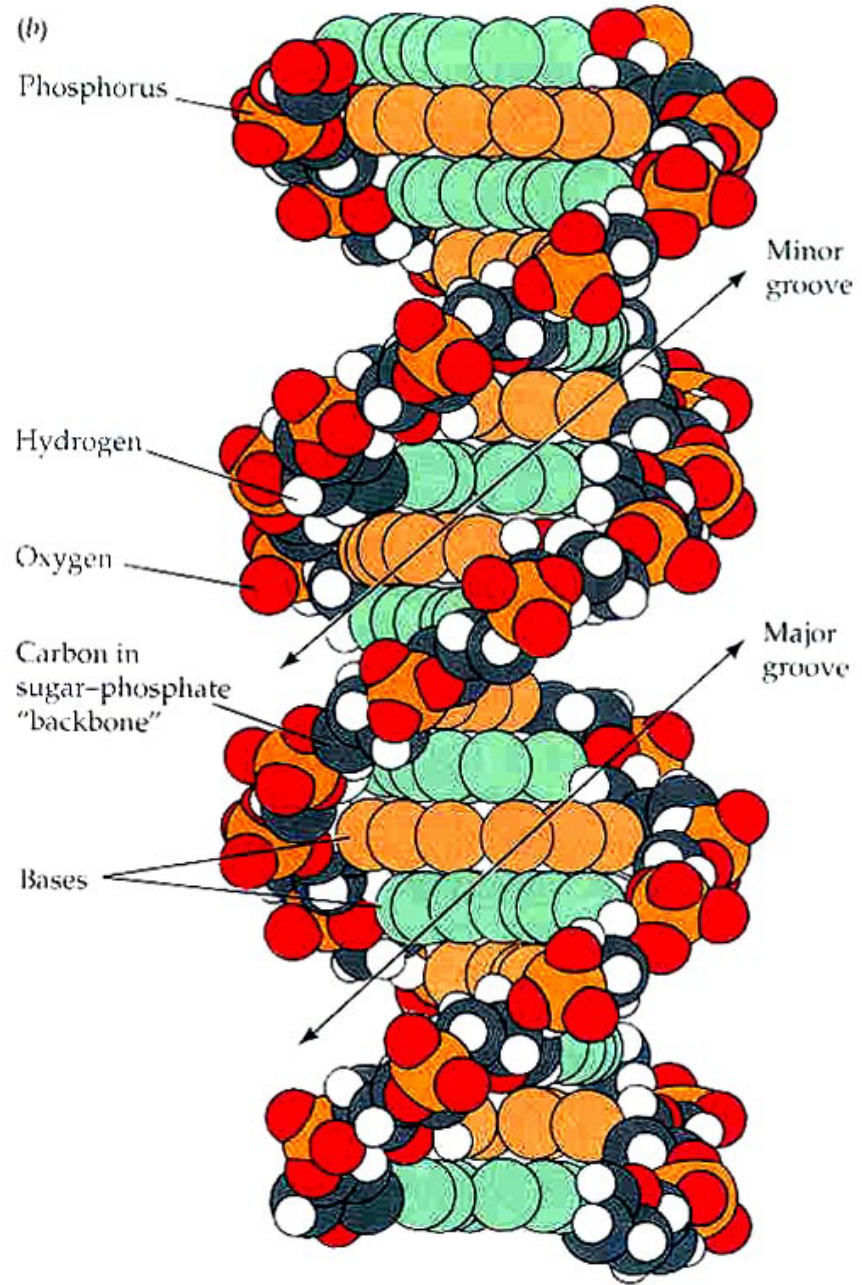
Schematic diagram of how DNA is "packed" into a metaphase chromosome.

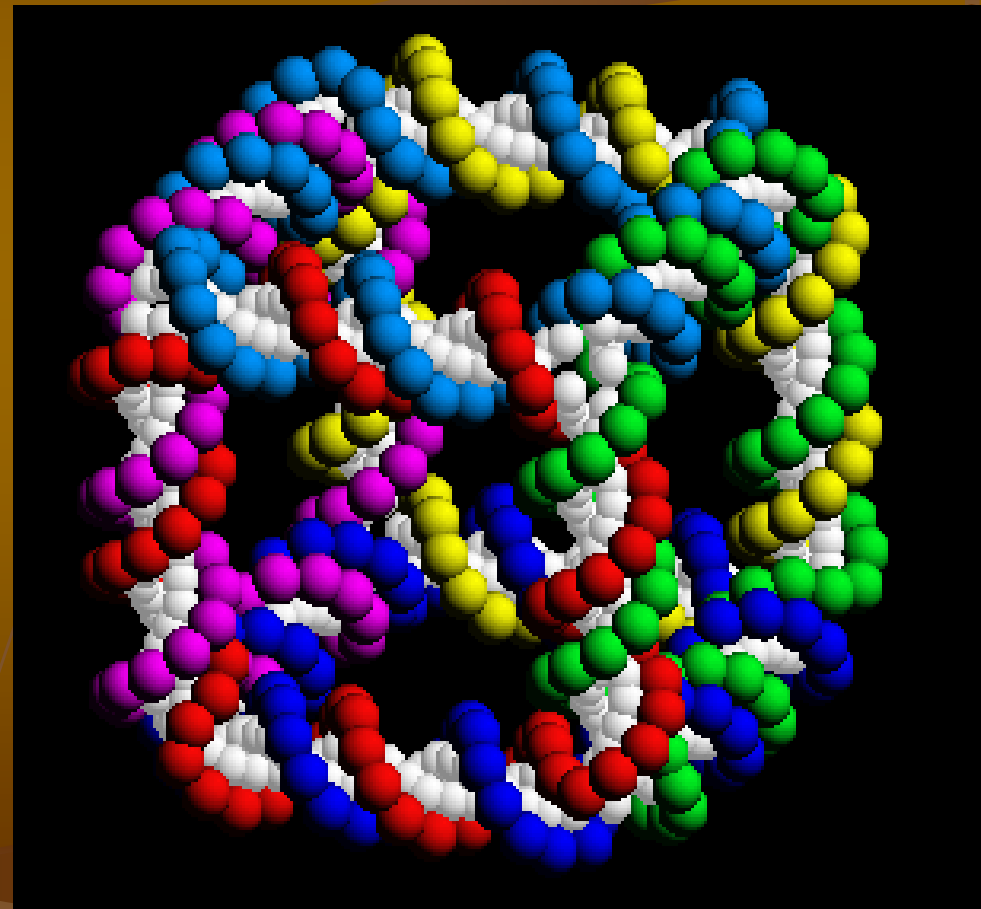
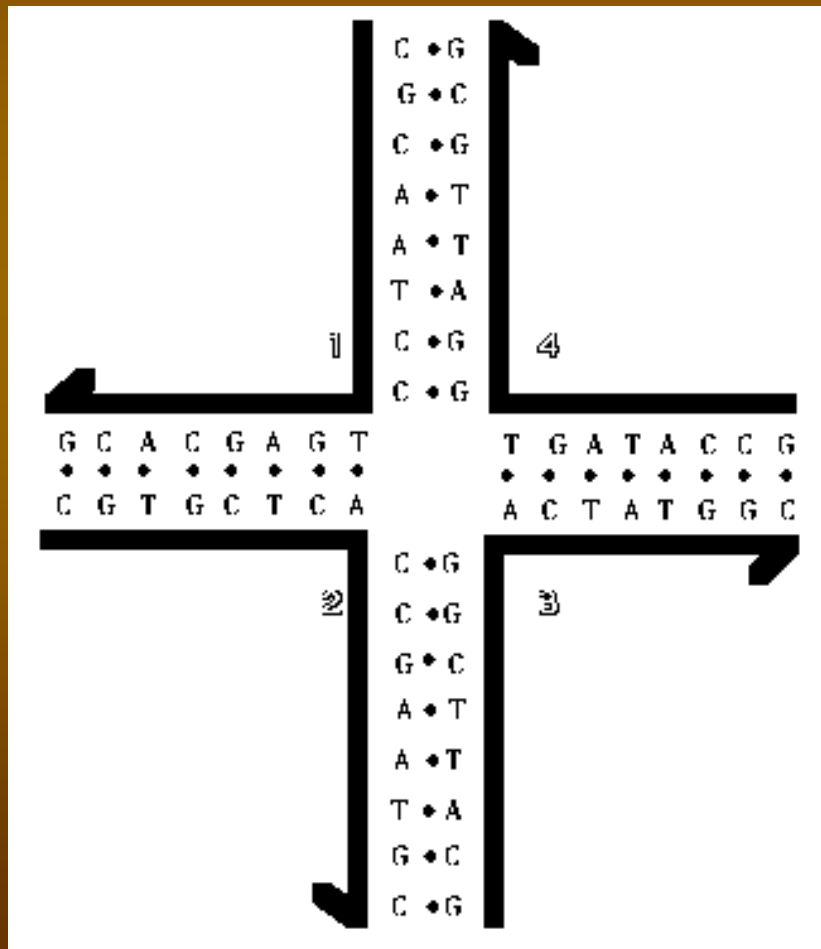
(a)

(b)

Spesifik DNT almaq üçün nanotexnologiyanın tətbiqi

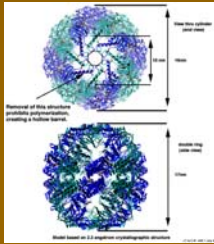
2002

2010

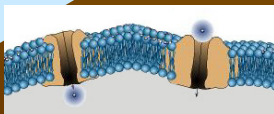
2020

2030

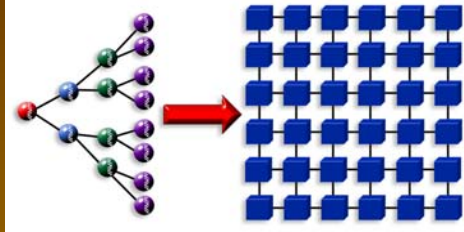
Mürəkəbləşmə

Ekstromofillər

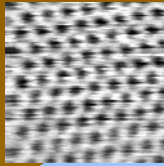

Bioloji nano məsamələr

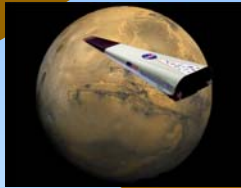

Embrionlar

Özü-özünü təşkil

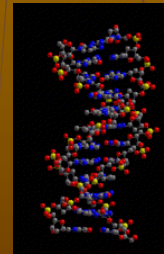
Sensor Şəbəkə

Marsda canlının detektor

Süni nanoməsamələr

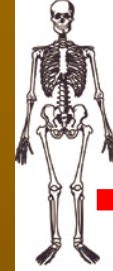
DNT
Ardıcılığın

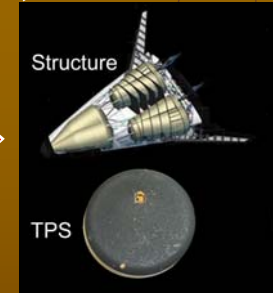
Hava nəqliyyatı

Dəri və sümük

Bioloji kosmik
Sistemlər

İstiliyə davamlı
materiallar

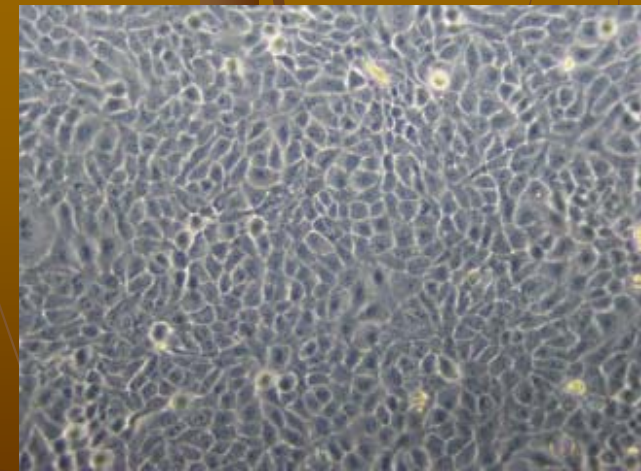
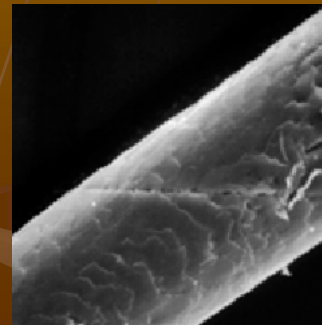
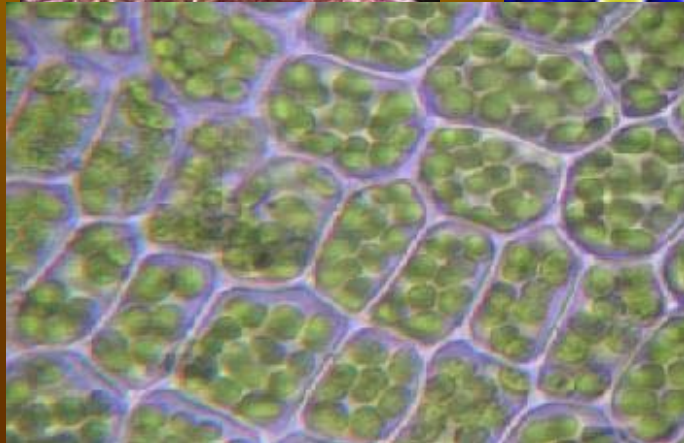
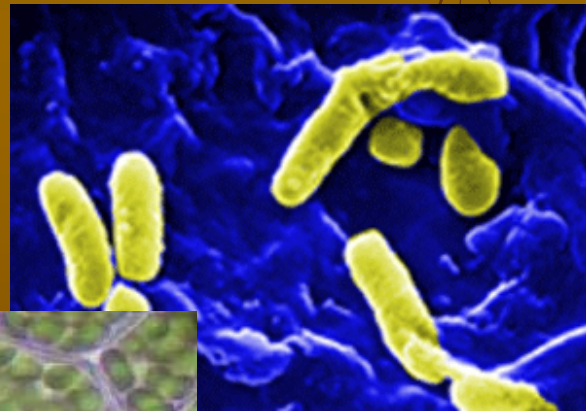
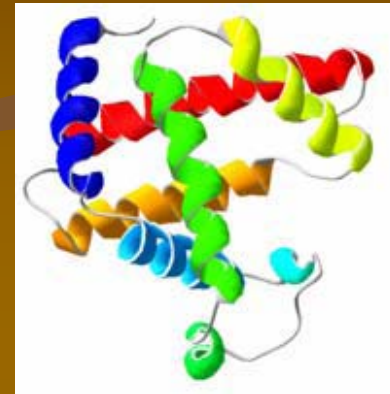
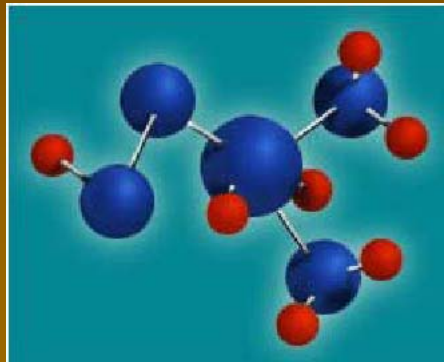

Komputerə oxşar
beyin

Bioloji təqlid etmə

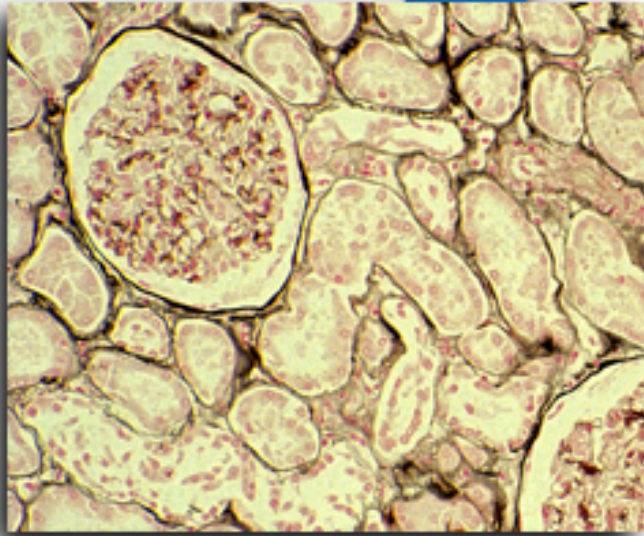
Bioloji strukturlar

Hüceyrə əsaslı Bio-çiplər

Bakteriya,
İnsanın hüceyrəsi

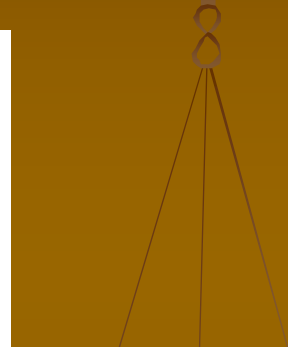
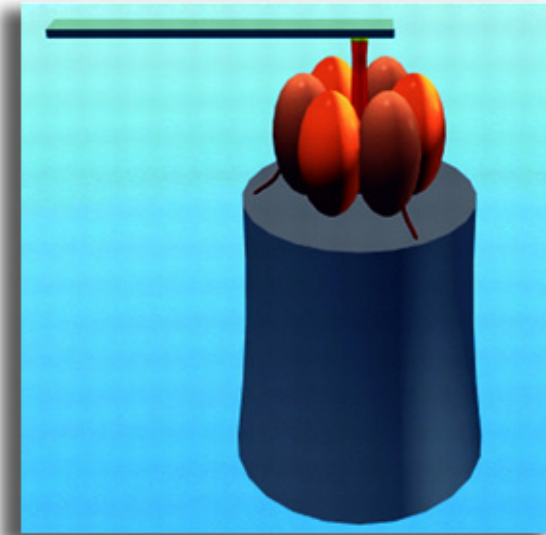
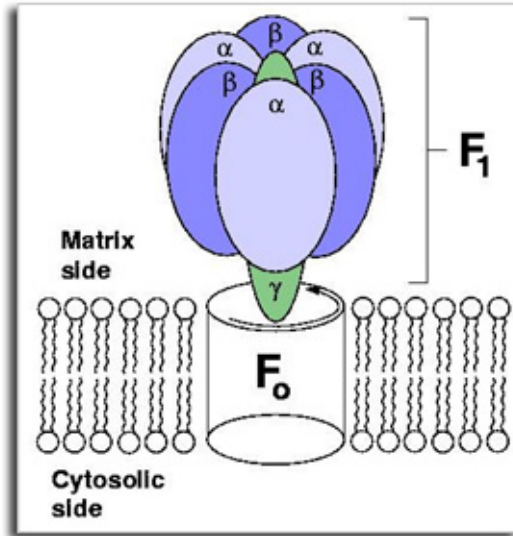

Elektronika
komponenti
(çip)

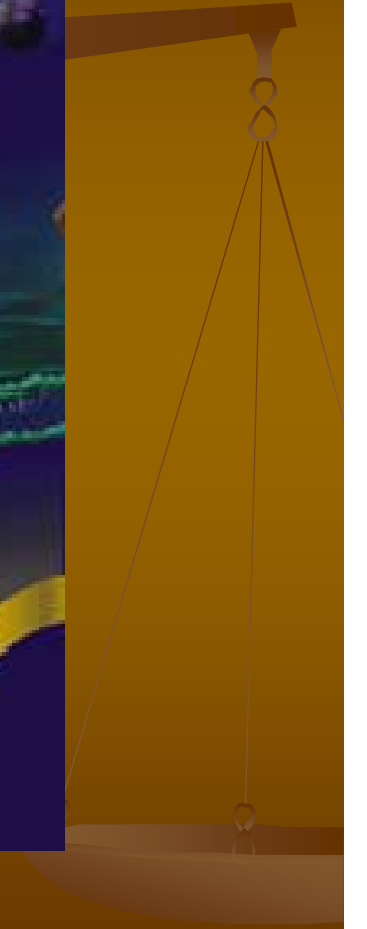
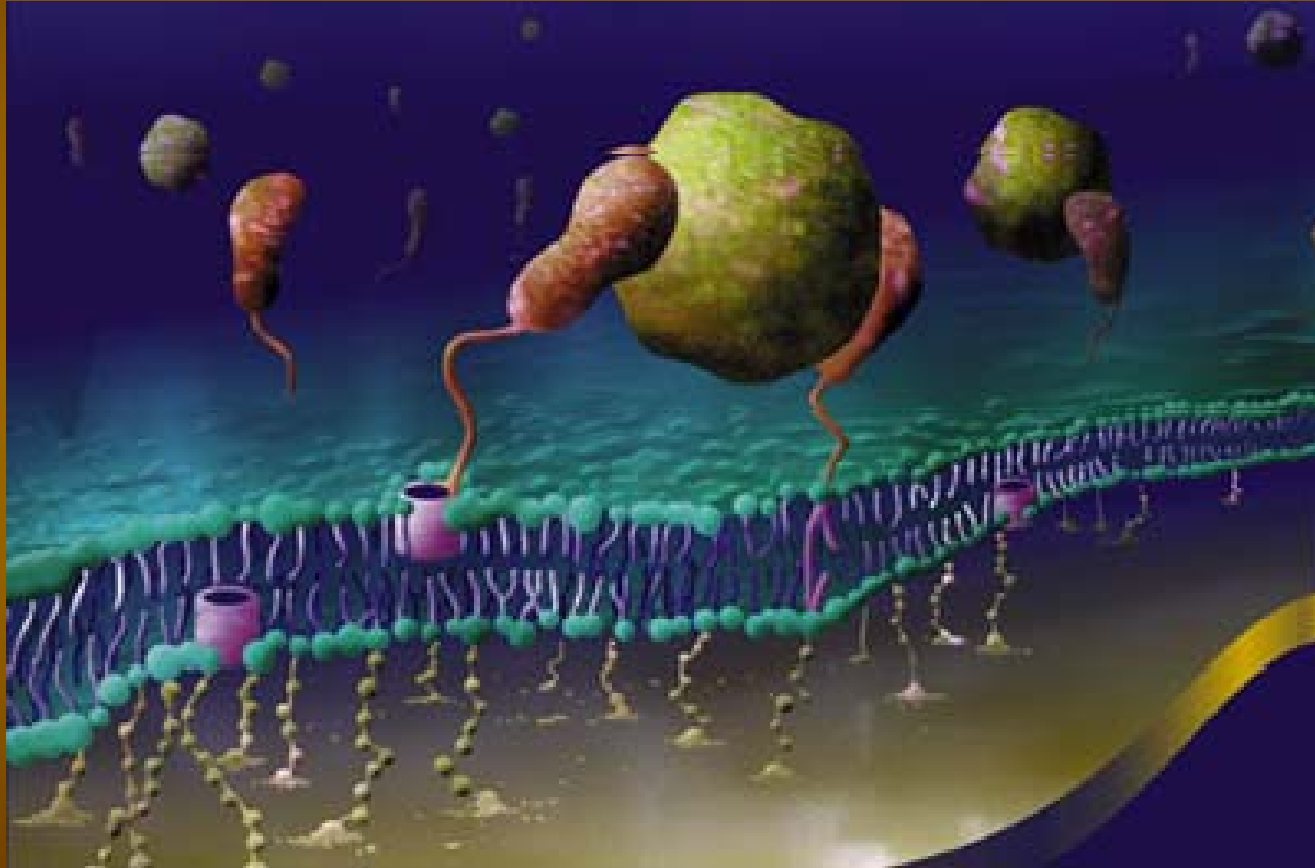
Fizioloji nanomaşın və onun nanotexnologiyada istifadə olunması

750 nm uzunluğunda nikel pər zülali mühərrikə birləşdirilir

Bioloji membranlarda nanoölçülü ion kanalları

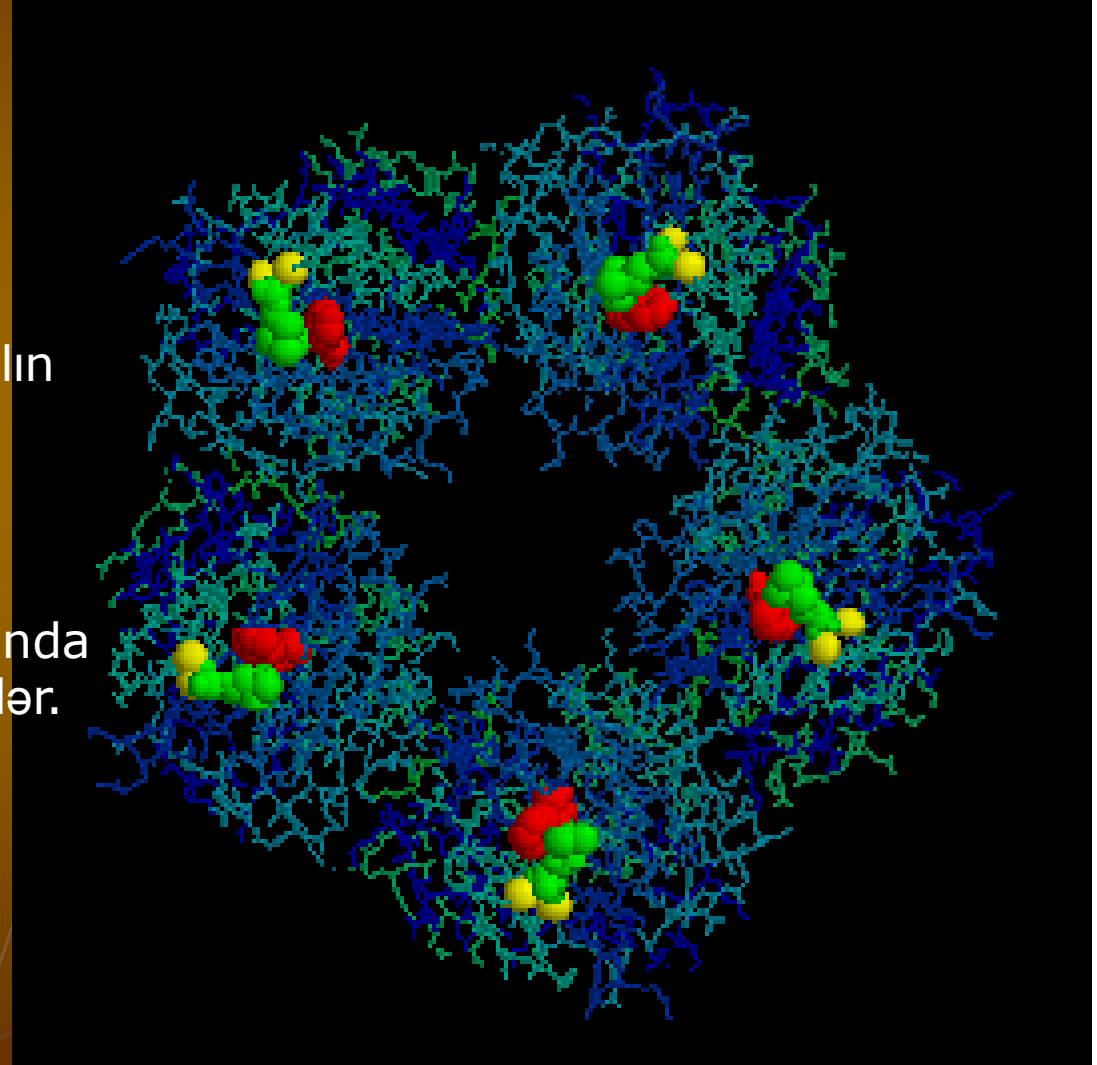
C-Reaktiv Zülal (CRP)

Sarı rəngdə kalsium liqandlar

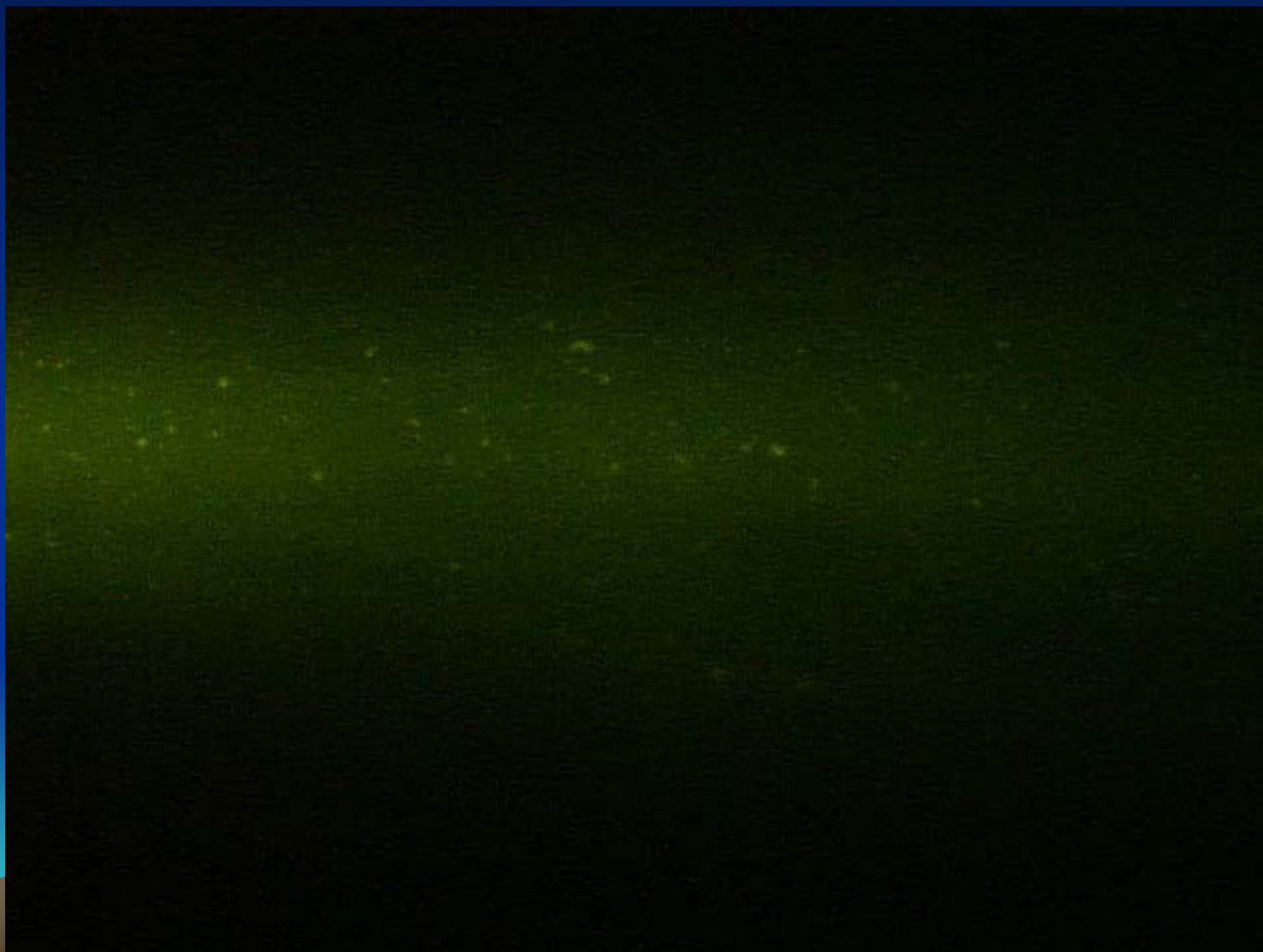
Yaşıl rəngdə fosfoxolin

Belə demək olar ki, fosfoxolin kalsiumla birləşərək Phe 66 zülalın mərkəzində yerləşirlər hidrofob

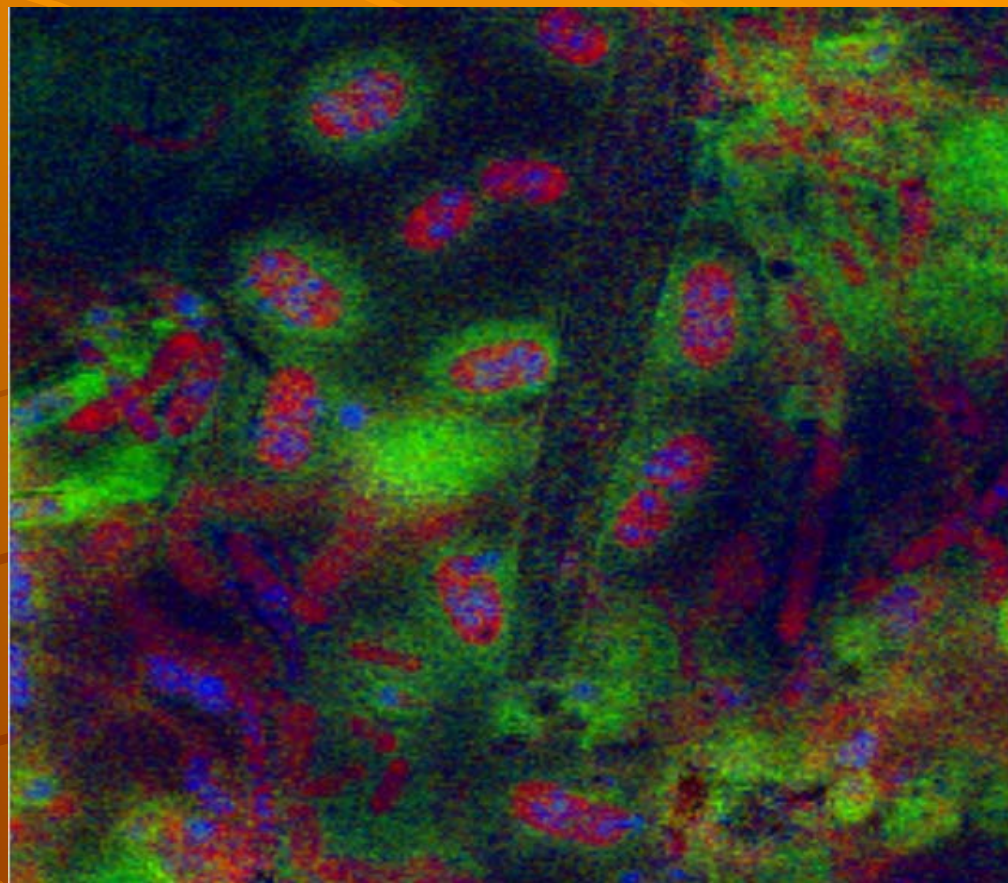
Phe 66 zülalında himçinin liqanda birləşmiş hidrofob cib də ola bilər. Qırmızı rəngdə göstərilmişdir

Tək molekula: Anti-IgG

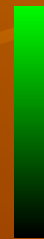
Bio-plyonka: kimyevi xəritənin yaradılması

Zülal

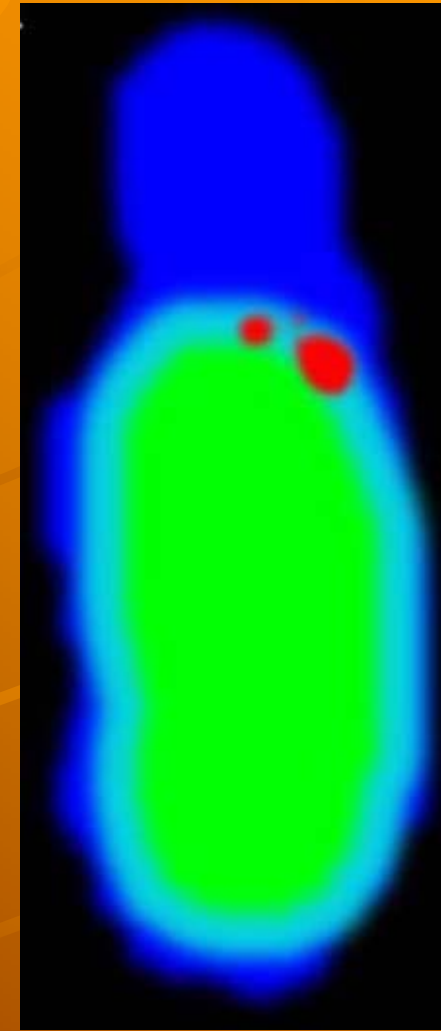
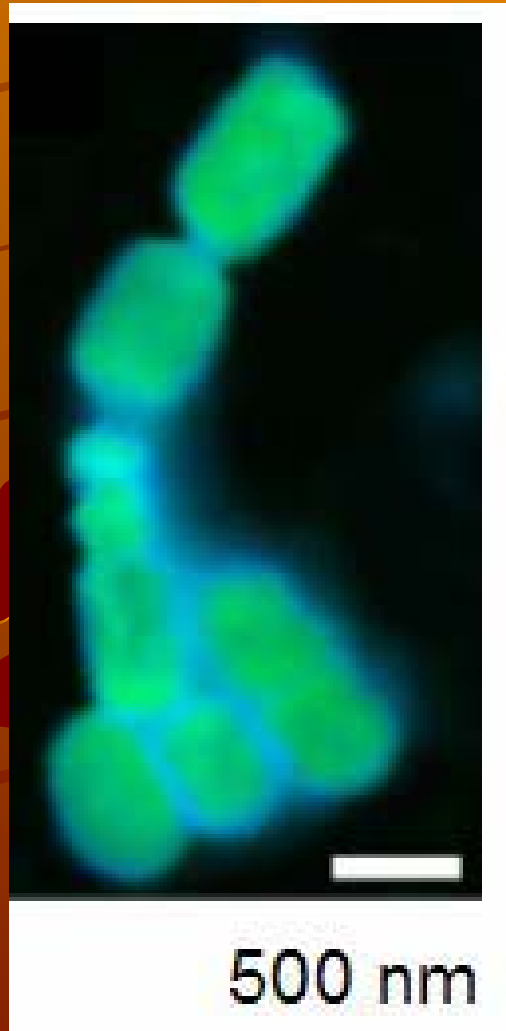
Polisaxarid

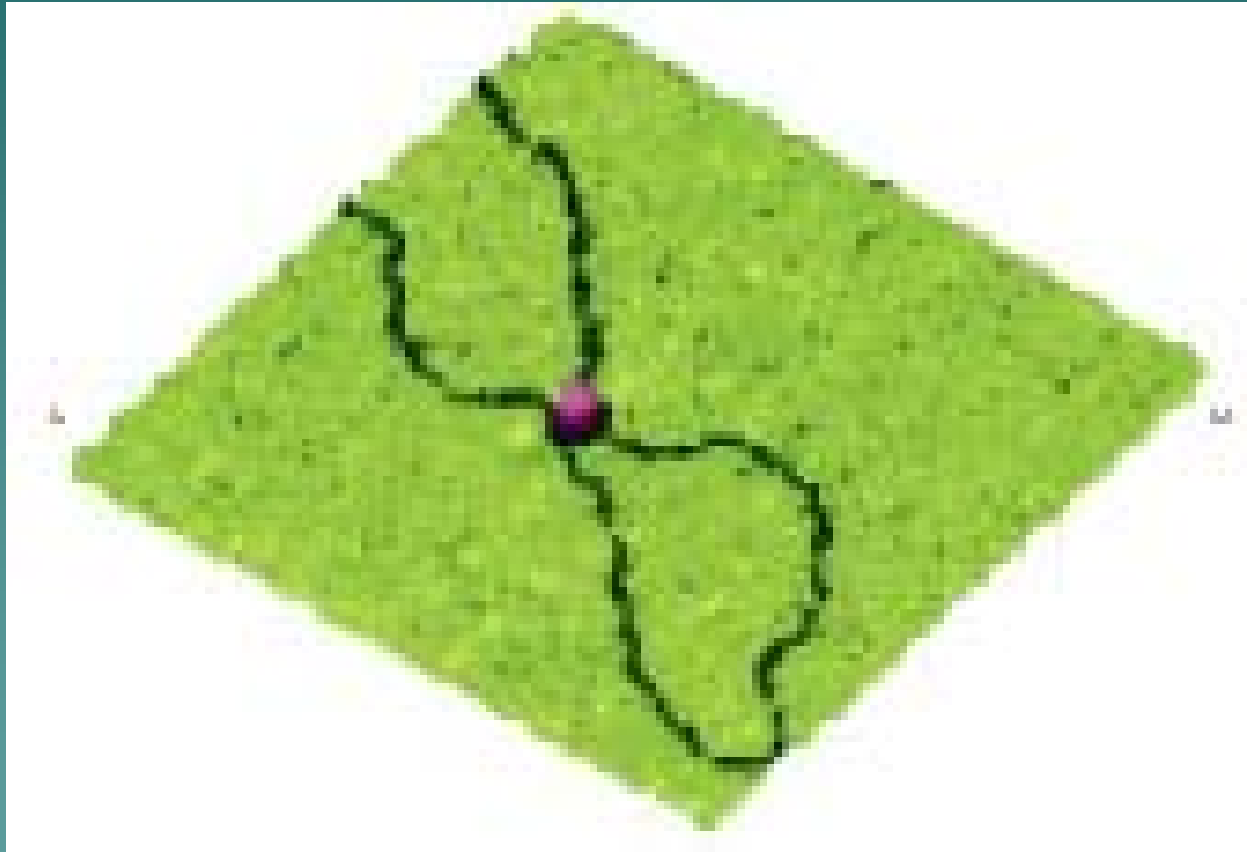
Lipid

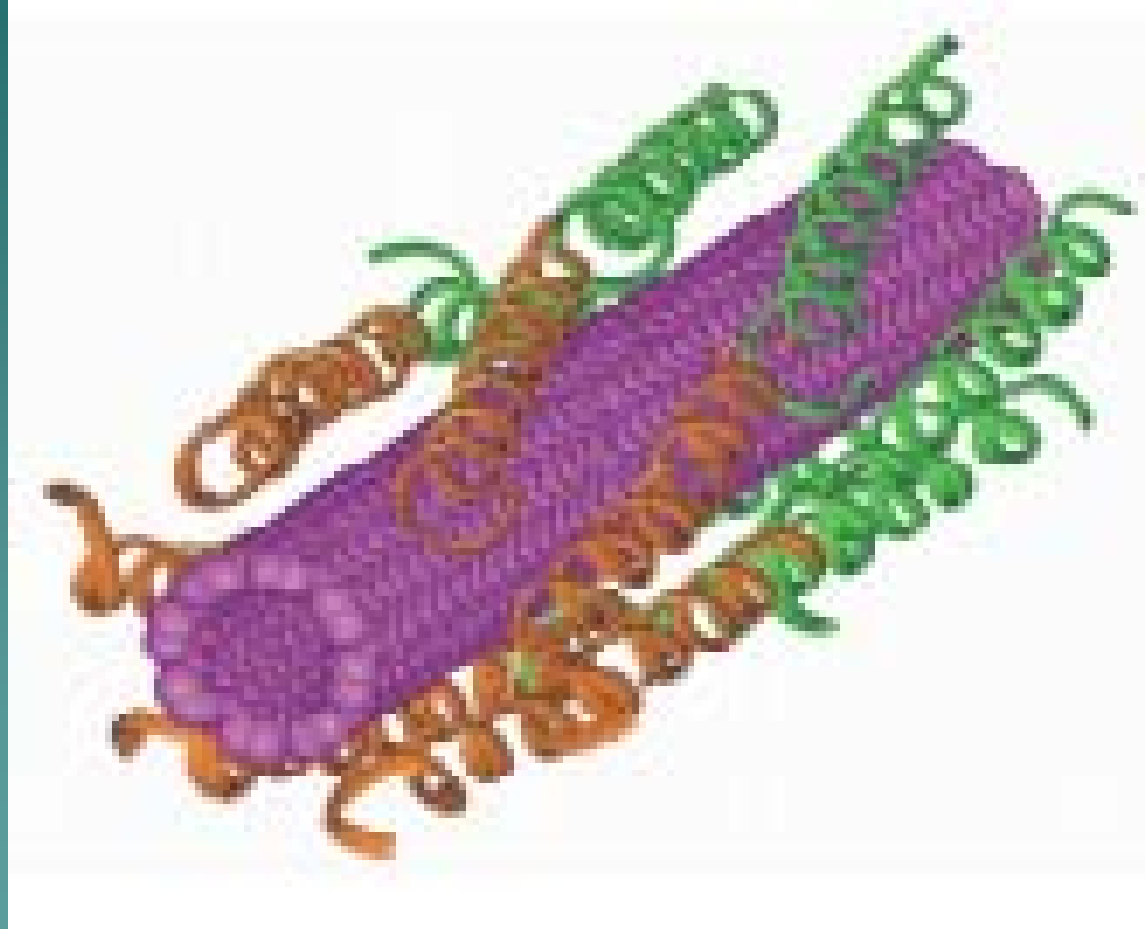
Sianobakteriyada karbonatın biominerallaşması

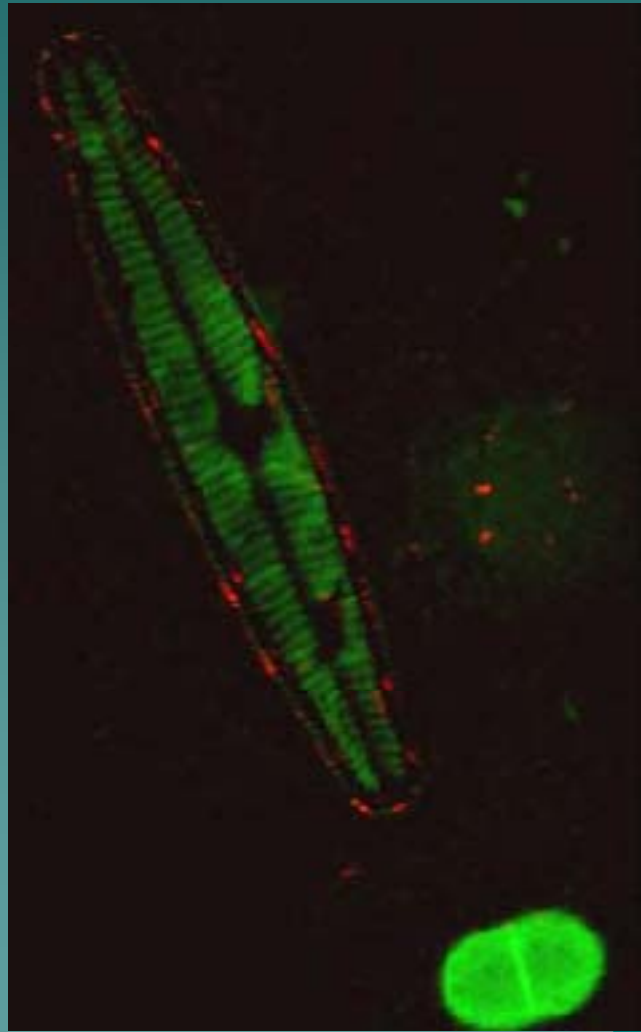
Zülal DNT brləşməsi AQM təsviri

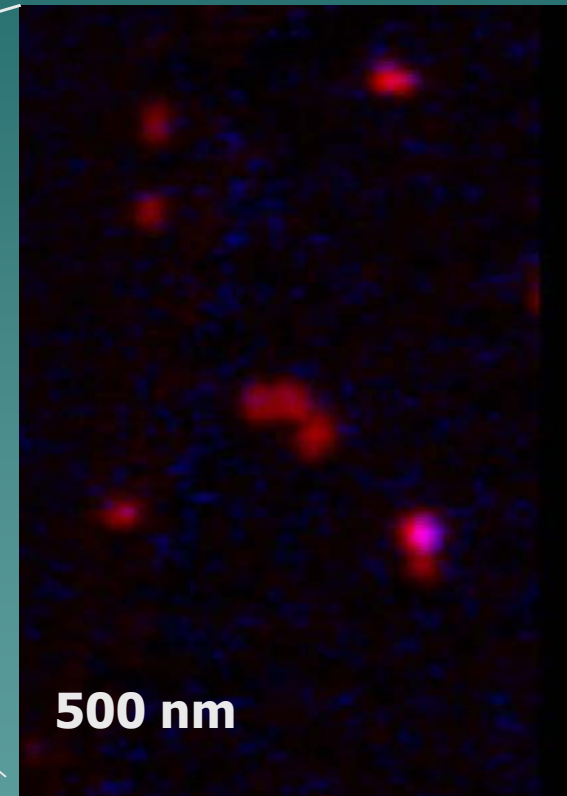
Peptid sarınmıř karbon nanoboru

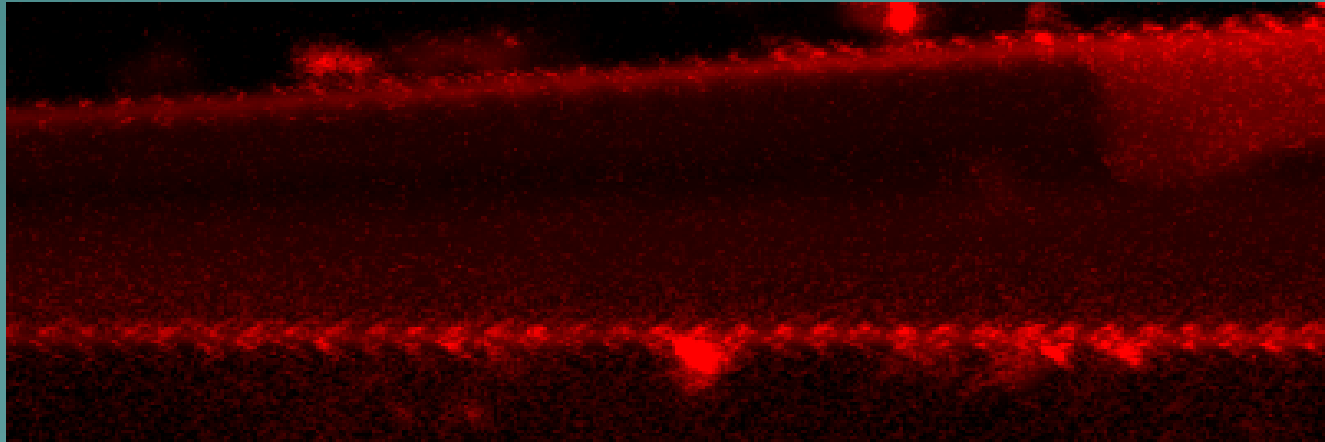
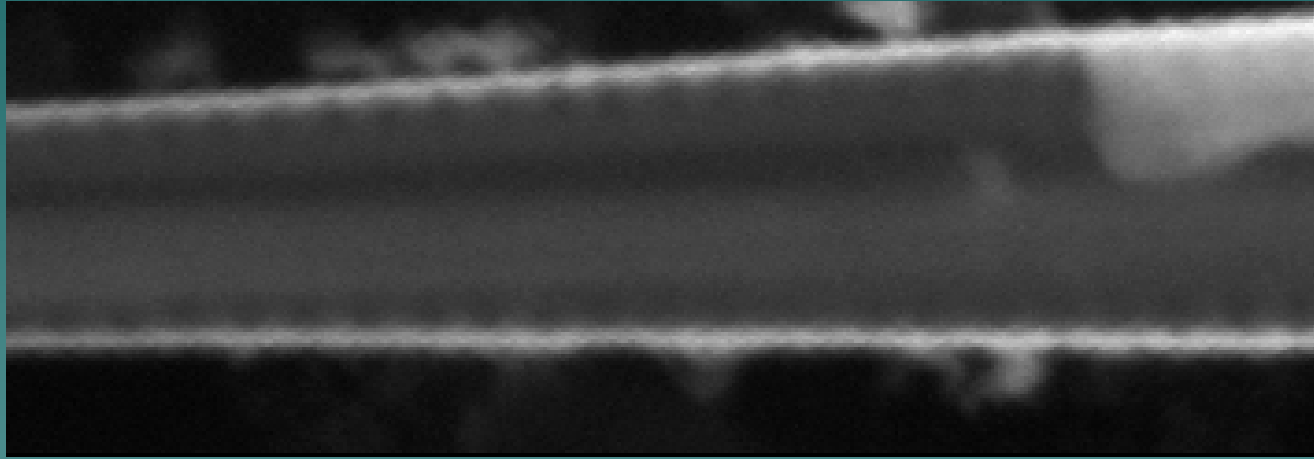
3 gün Ti nanohissəciklərində saxlanmış bioplyonka

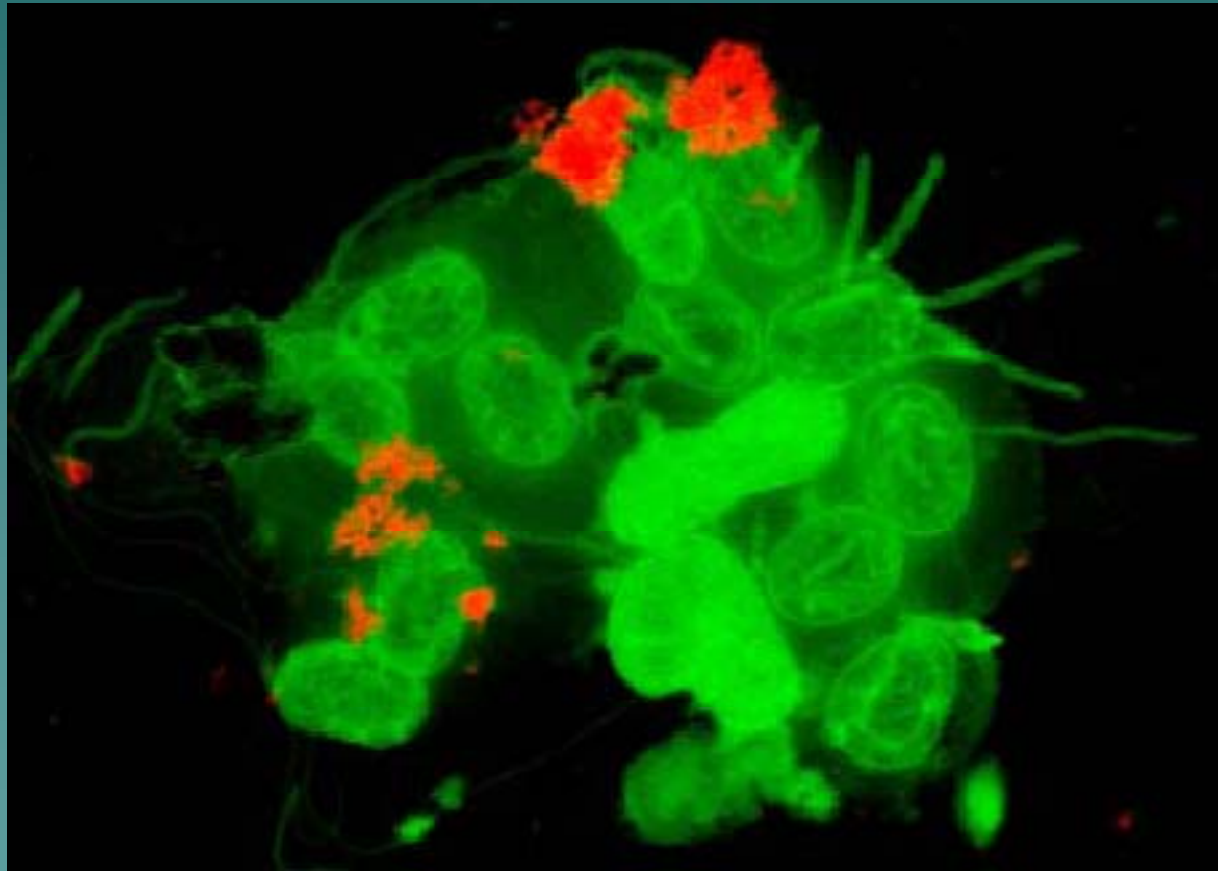
5 dəqiqə Cu nanohissəciklərində saxlanmış bioplyonka

7 gün Cu nanohissəciklərində saxlanmış Diatom

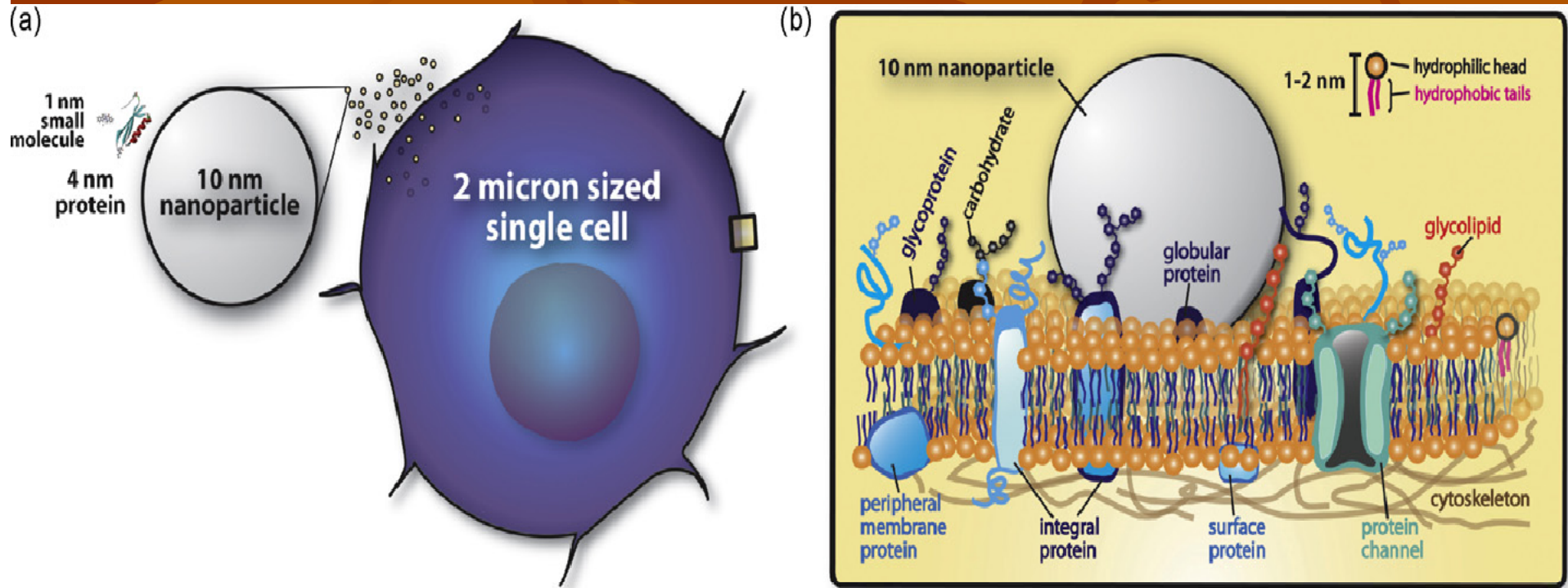

5 dəqiqə Ti nanohissəciklərində saxlanmış bioplyonka

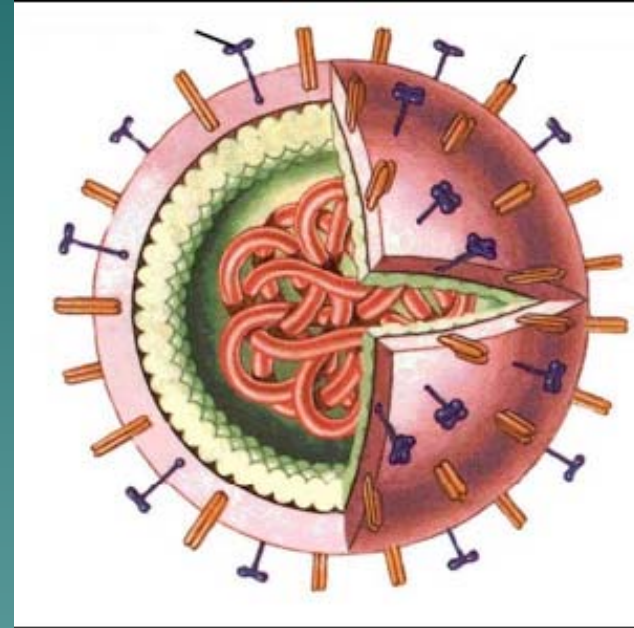
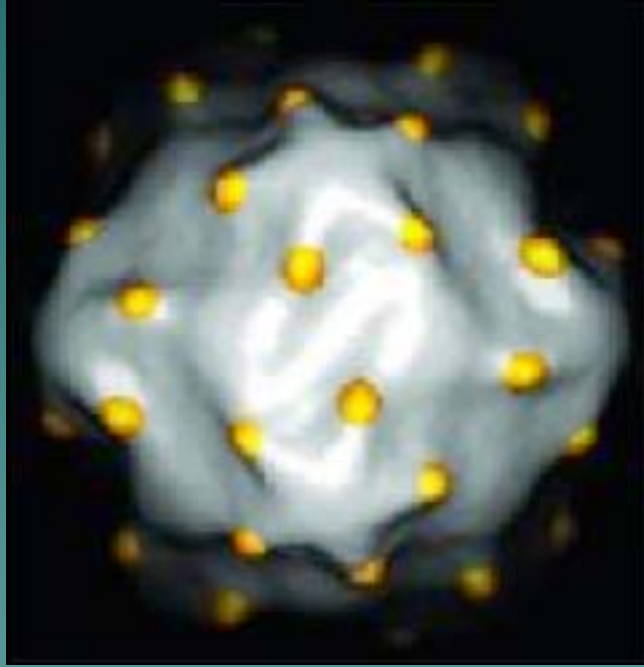
Nanohissəcik membranın səthində

- (a) 10 nm ölçülü nanohissəciyin ID 2FKL zülalı və kiçik molekullarla müqayisəsi;
(b) Hüceyrə membranında müxtəlif zülallı var.

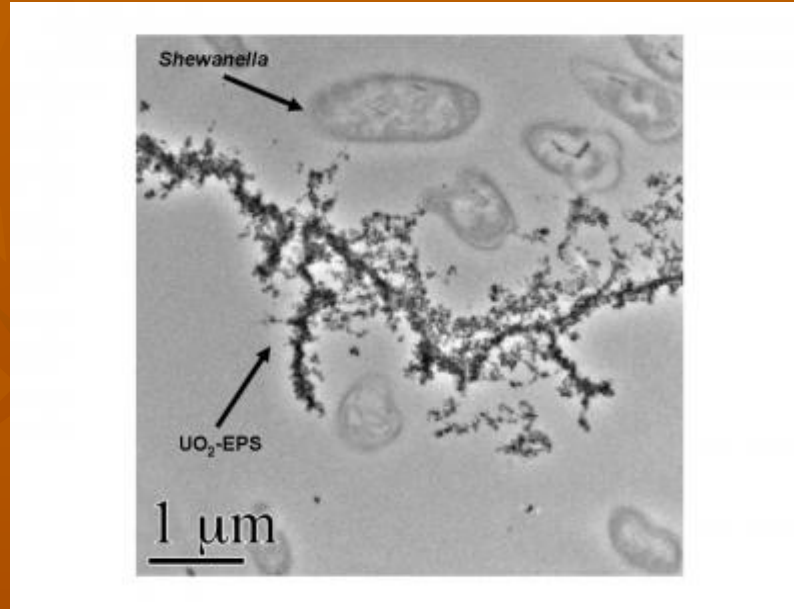

Nanohissəciklər bizi viruslardan qoruyacaq

Nano örtük virusun hüceyrəyə daxil olmasına imkan vermir

Qızıl nanohissəcikləri virusun səth zülallarını sanki çidarlamışdır

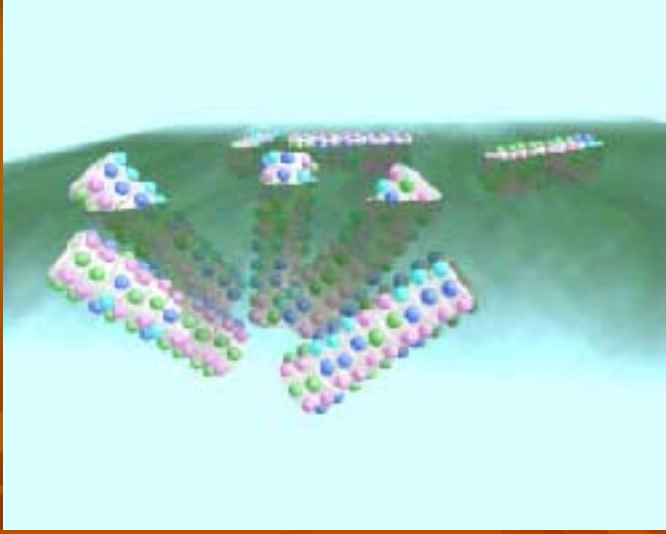
Amerika alimləri toksik metalları və uranium dioksidi neytrallaşdıran bakteriya kəşf etmişlər. Uzun müddət alimlər *Shewanella oneidensis* bakteriyasının bu işini başa düşməyə çalışdılar. Artıq onun bu sirri aşkar edilmişdir.

Uranium dioksid hissəciklərini tutub ləngitmək üçün bakteriya xüsusi selik ifraz edir.

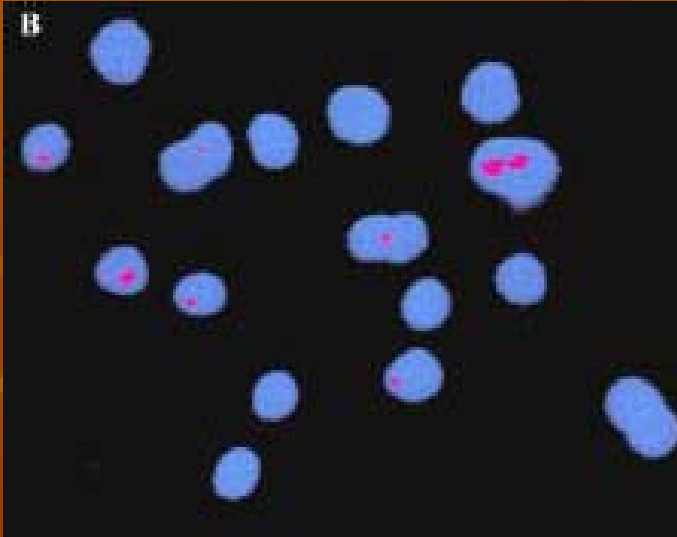
Bu maddə toksik metal, uranium dioksid hissəciklərini (ölçüləri 5 nm) bir-birinə

birleşdirərək onları neytrallaşdırir və iri mirvari halına salır.

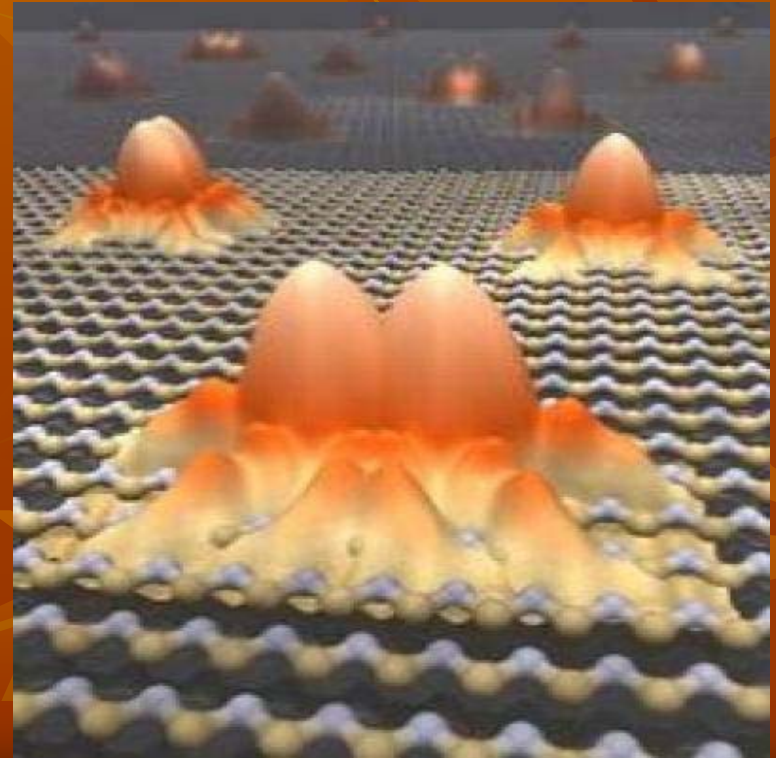
Bu ölçüdə olan dənəciklər artıq nə torpaqda, nə də suda hərəkət edə bilmir.

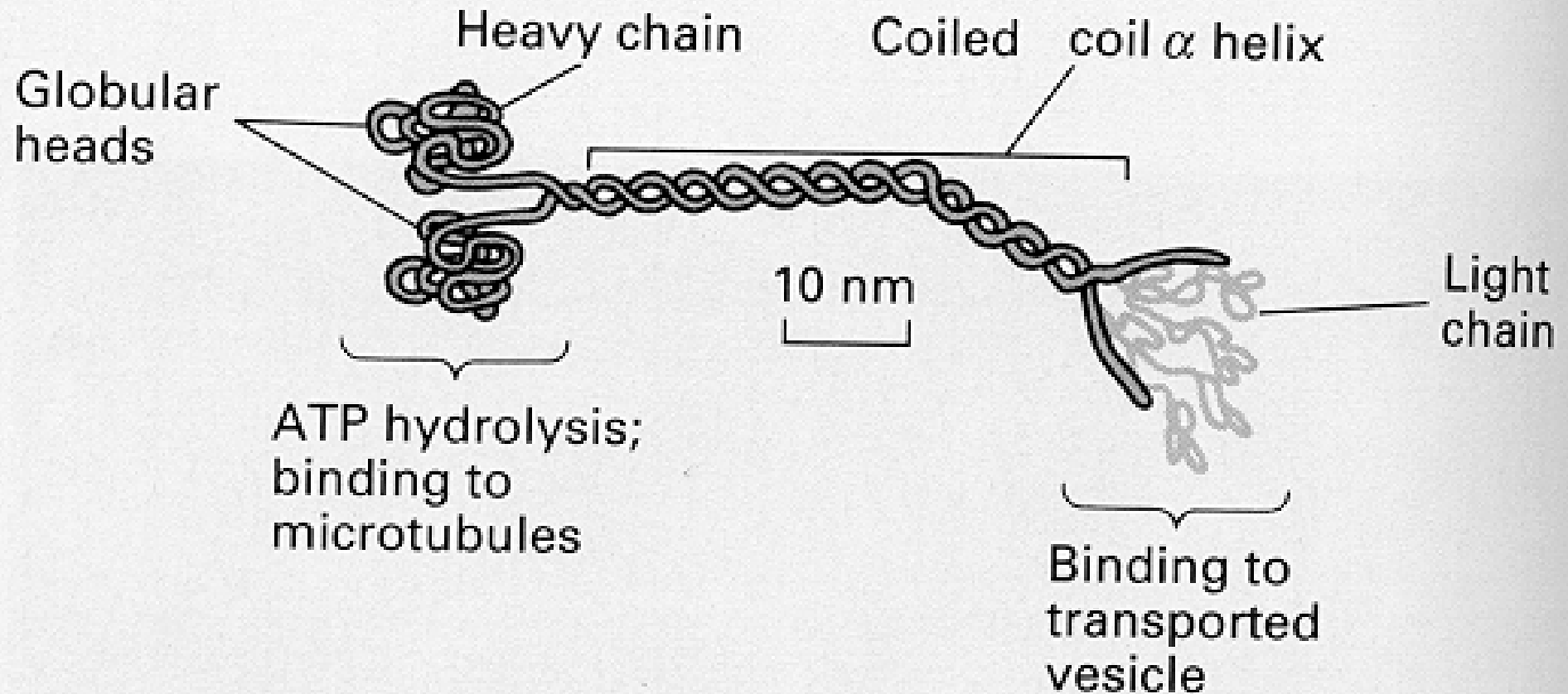
Polipeptid nanoborucuqlar bakteriyaların membranına asanlıqla nüfuz edərək kanallar yaradır. Bu kanallar bakteriyanın membran keçiriciliyini həddən artıq artırır və bakteriya bir dəqiqə ərzində ölür. Beləliklə nanoborucuqlar yüksək biteriyasid effekti yaradır

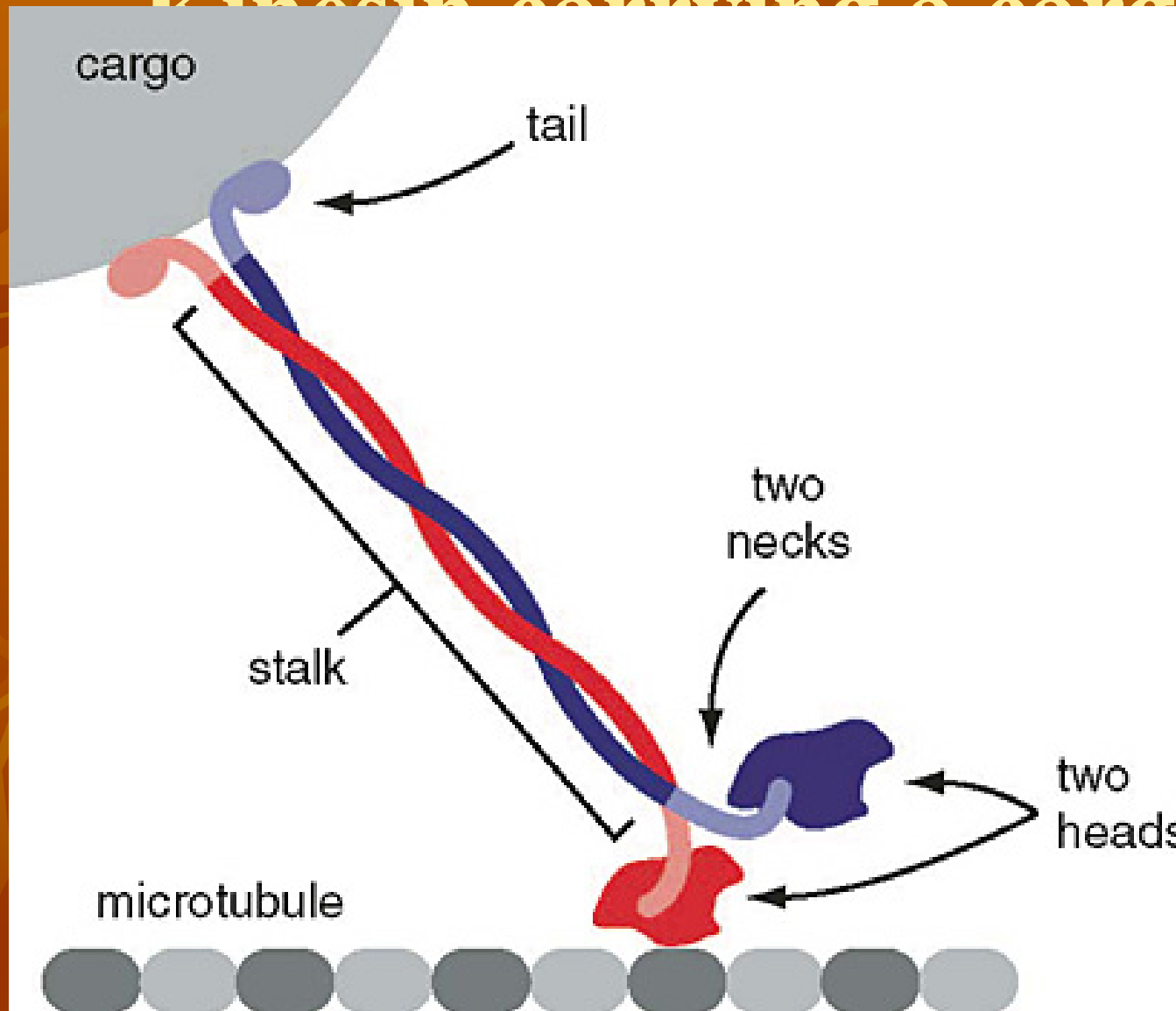
Kvant nöqtələrindən fluoresensiyadan istifadə edərək sperm hüceyrələrinin hansında Y xromosomu olduğunu müəyyən etmək olur

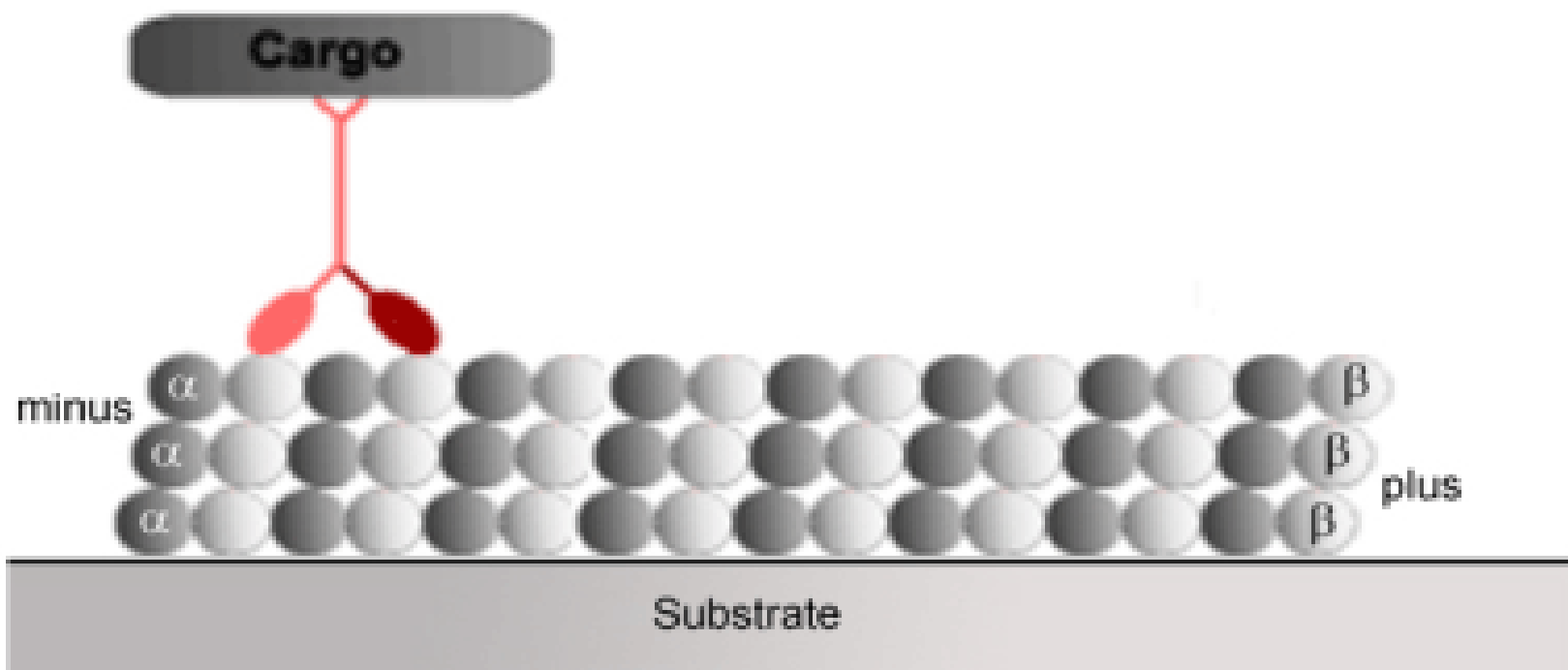

Kinezinin quruluşu

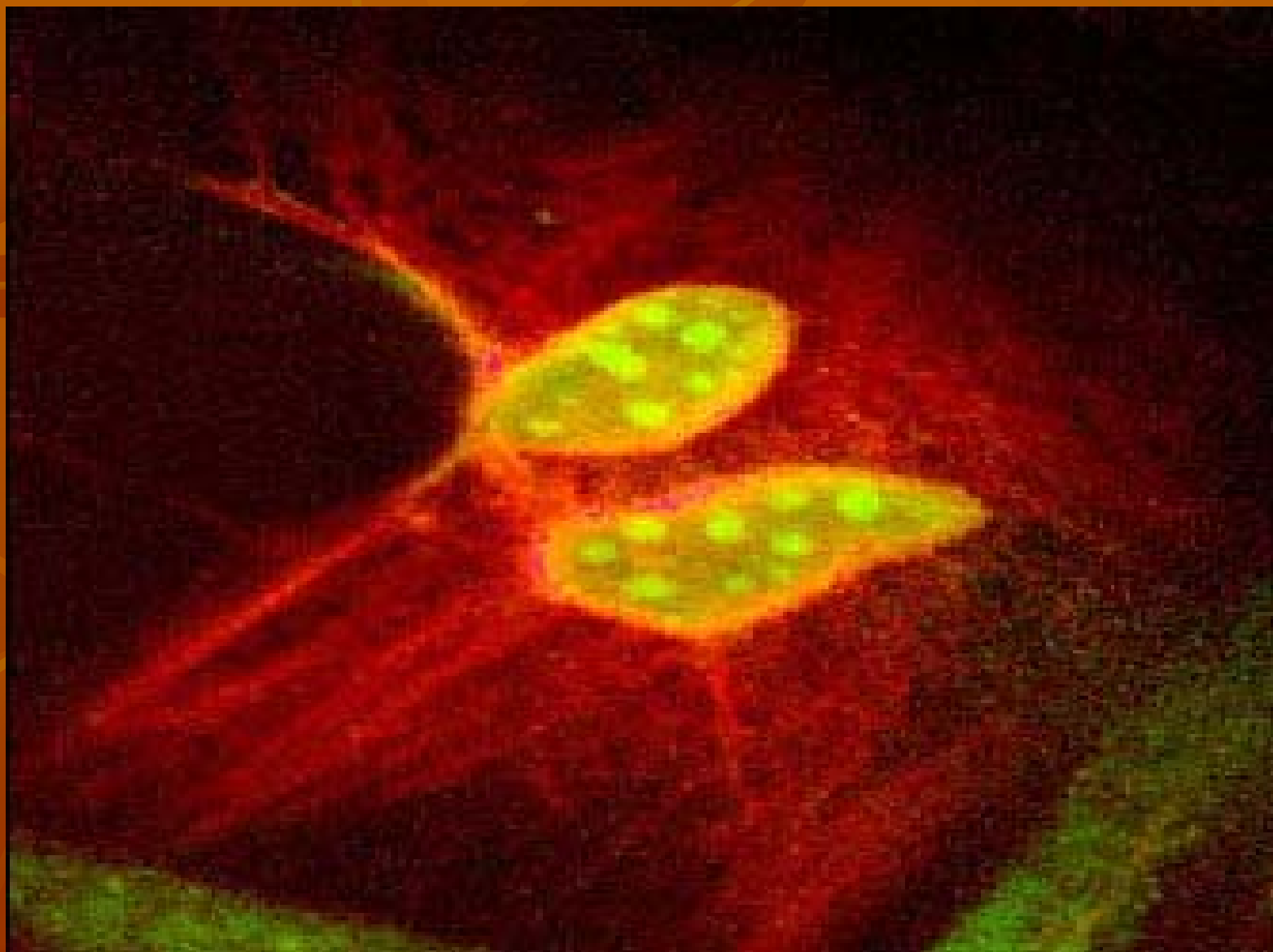

Kinesin carrying a cargo

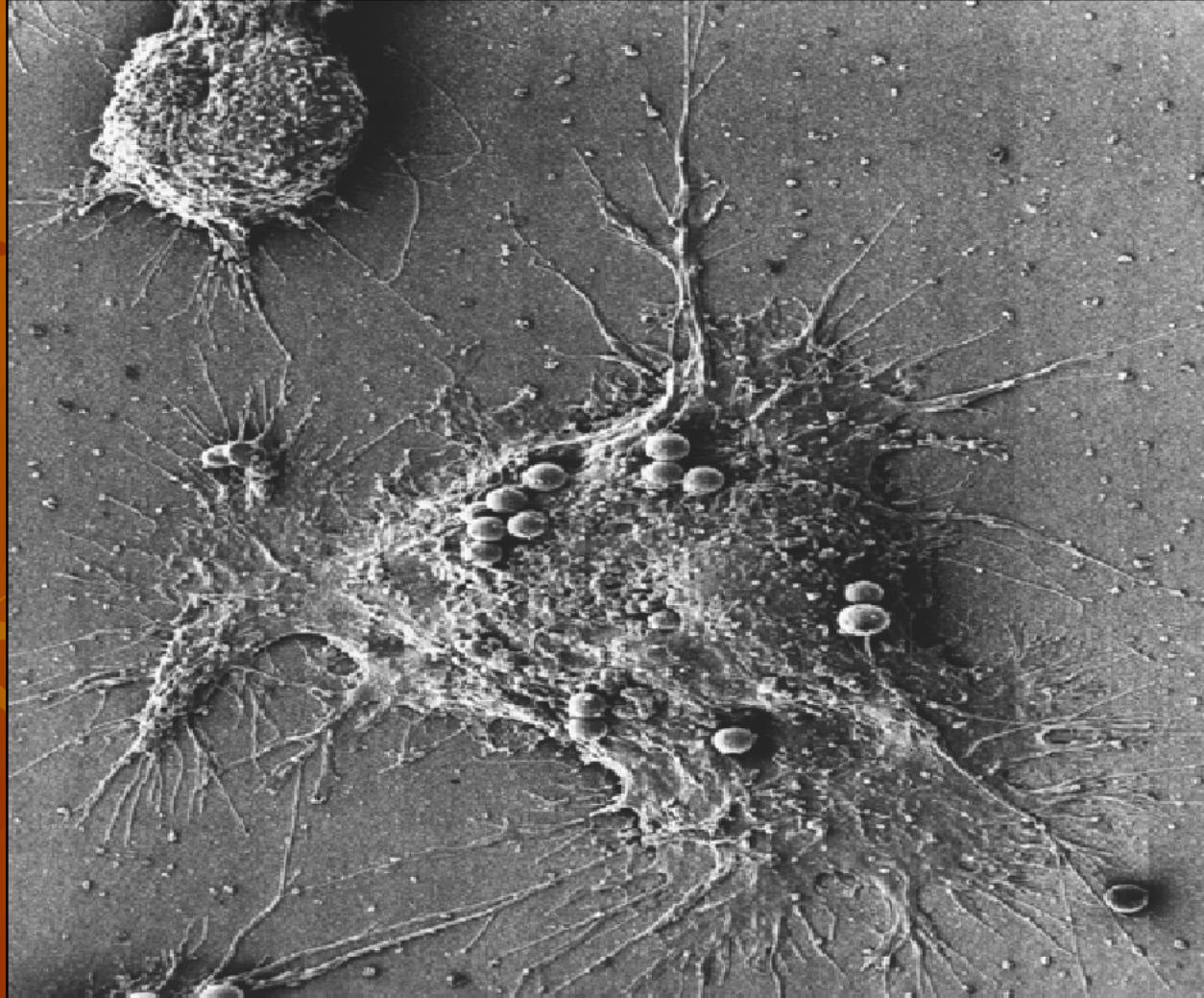

10 nm hissəciklər, hüceyrə daxilində

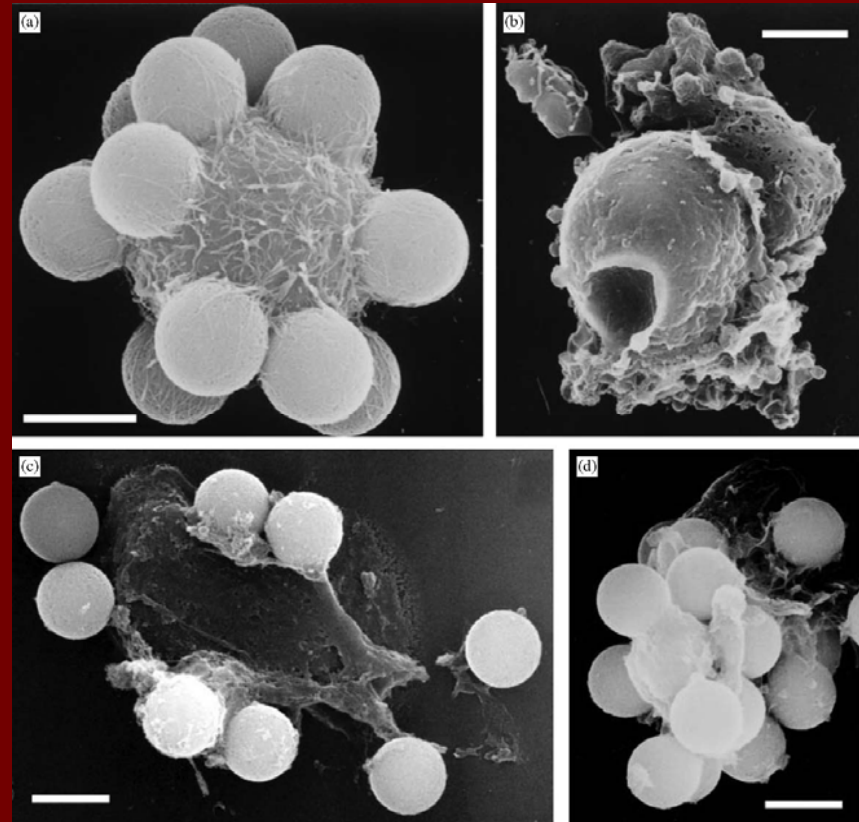
Makrofaqların nanohissəcikləri zərərsizləşdirməsi

Nanotexnologiya Bioloji sistemlərdə

Maqnitləşdirilmiş muncuq nanohissəciyin Leykemiya hüceyrəsi ilə birləşməsi

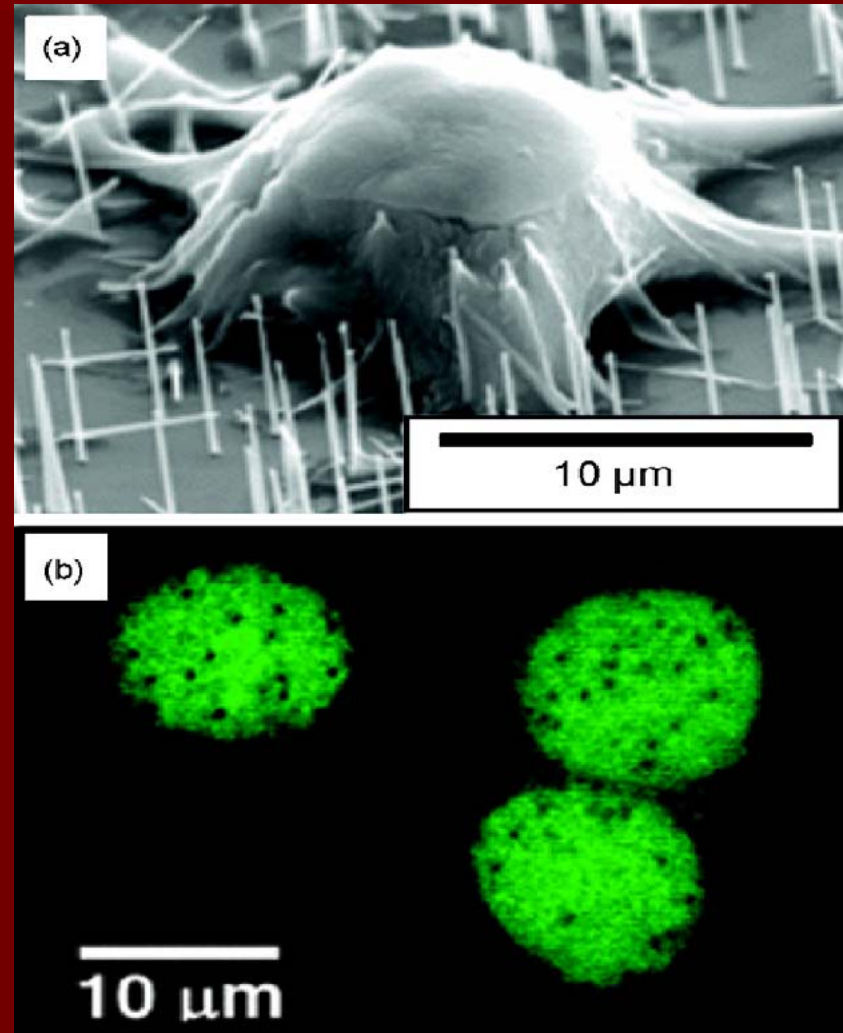
Ueno, S. and M. Sekino. 2006.
Biomagnetics and bioimaging
for medical applications.
*Journal of Magnetism an
Magnetic Materials* 304 (2006):
122-127.

Nanotexnologiya Bioloji sistemlərdə

- (a) Si nanoməftil substratı üzərində tək mES SEM təsviri.
- (b) Kontrast fokal mikroskopunda mES hüceyrəsinə daxil olmuş Si nanoməftillərinin təsviri

(Reprinted with permission from [74], ©2007 American Chemical Society.)

Metal nanohissəciklərdən istifadə xərcəng hüceyrələrini məhv etməyə imkan verir

- Au nanogəfəslərin vasitəsilə xərcəngin fototermal müalicəsi.
- (a) Ag nanokubların SEM təsviri.
- (b) Au nanogəfəsin SEM təsviri

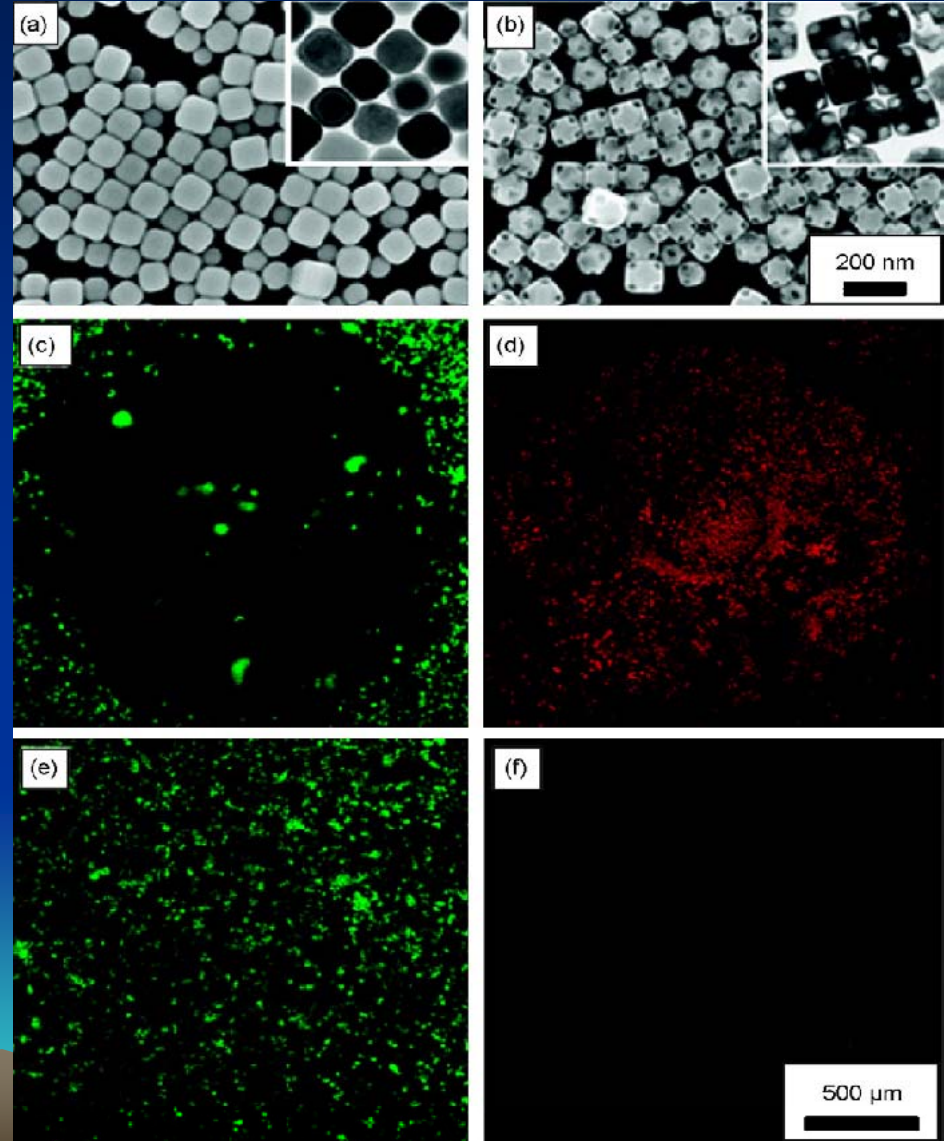
SK-BR-3 döş xərcəngi hüceyrəsi Au nanogəfəs-immun antitel (anti-HER2) birləşməsi nanohissəcikləri ilə işlənmiş və sonra 810 nm dalğa uzunluqlu lazer şüaları ilə 5 dəqiqə şüalanandırılmışdır

Dairəvi zonada hüceyrələr məhv olmuşdur.

Canlı hüceyrələr yaşıl, ölmüş hüceyrələr qırmızı rəng fluresensiya edir.

Kontrol təcrübədə hüceyrələr nanohissəciklərsiz şüalandırılır

Nanohissəciklərlə şüalanmadan sonra (f) hüceyrələr heç bir fluresent maddə qəbul etmədiyindən qara rəngdə görünür.

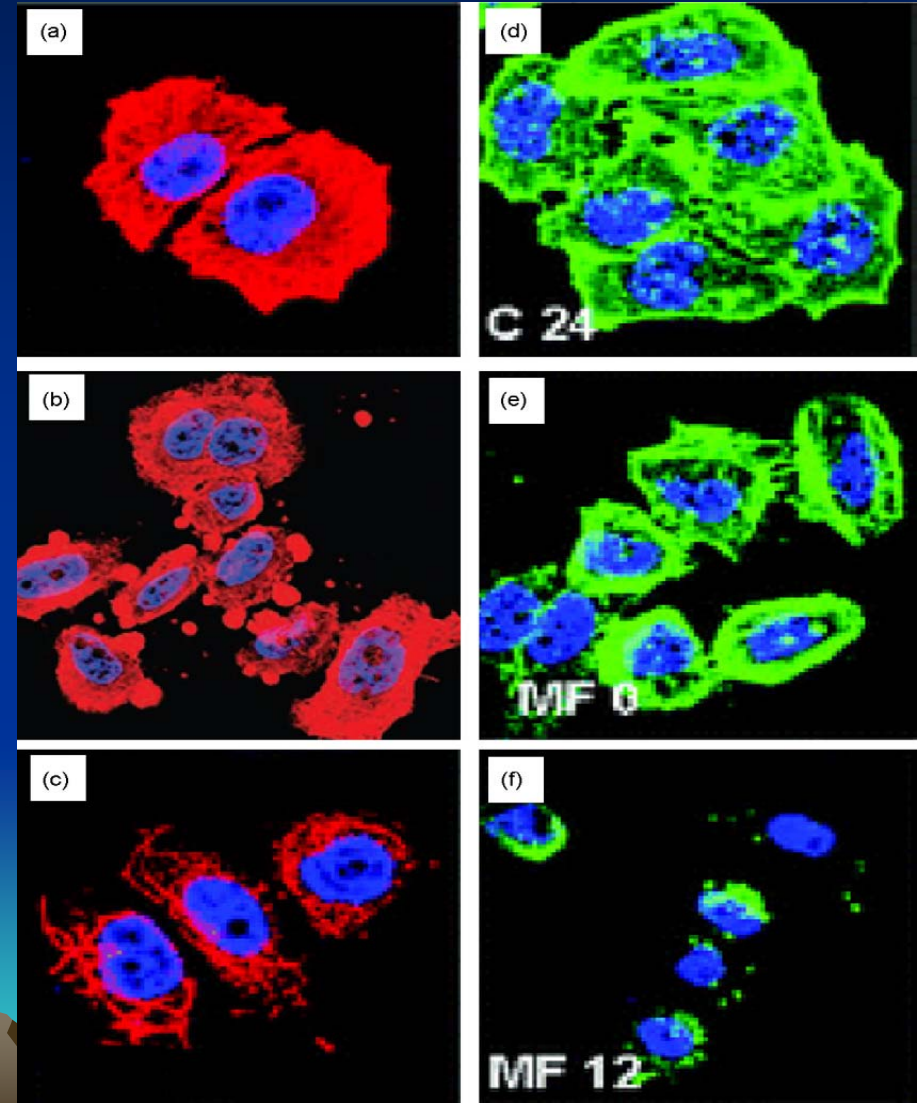

MHT –nin mikroborucuqlara təsiri (a—c) və using immunofluoressensiya mikroskopunda istifadə olunan aktinlər (d—f)

Hüceyrələr maqnit sahəsi və nanohissəciklər olmadan 24 saat mühütdə saxlanmışdır (a və d),

Hüceyrələr maqnit sahəsi və nanohissəciklər olan mühitdə 30 dəqiqə qalmışdır (b və e)

Hüceyrələr maqnit sahəsi və nanohissəciklər olan mühitdə 30 dəqiqə qalmış və sonra 12 saat normal mühütdə saxlanmışdır (c və f).

Nanotexnologiya Bioloji sistemlərdə

- Fullerenlər hüceyrə membranları ilə, xüsusilə onun lipid təbəqəsi ilə qarşılıqlı təsirdə ola bilər (Isakovic et al. 2006; Sayes et al. 2004; 2005; Kamat et al. 2000).
- Belə qarşılıqlı təsir zamanı lipidlər pereosidləşir və membran dəşikləri əmələ gəlir nəticədə hüceyrədə olan fermentlər xaricə axır
- Zədələnmə fullerenlərin superoksid anionları əmələgətirməsi hesabına baş verir.

Nanohissəciklər bioloji sistemlərdə

- 48 saat fullerenlərlə təsir edilmiş Balığın başında beyin lipidləri dağılır (E Oberdorster, 2004)
- *Daphnia* –nın örtüksüz, suda həll oluna bilən fullerenlərlə 48 saat yemlənməsi onların tezliklə məhv olmasına səbəb olur (E Oberdorster, 2004)

Largemouth bass

Daphnia –water flea

Biooloji sistemlərdə Nanotexnologiya

Tibb sahəsi

- Nano cərrahi qurğular molekul və hüceyrə səviyyəsində olan zədələnmələri aradan qaldıra bilər.
- Nanotexnologiya xərcəngin ilkin aydınlaşdırılması və məhv edilməsi üzrə olan üsullarda çox faydalı ola bilər.
- Qan dövranında olan sədləri və lazımsız strukturları proqramlaşdırılmış Nanorobotlar çox incə yolla aradan qaldıra bilər.
- Qanaxmanı dayandırmaq, orqanlara böyrəklərə, baş beyinə, ürəyə, ciyərlərə, dalağa, sümüklərə, sinir sisteminə lazım olan material və dərmanları daşımaq üçün nanotexnologiyanın imkanları çox böyükdür.
- İndi biz bir çox xəstəlikləri nanotexnologiya əsaslanan yeni diaqnostik üsullarla asanlıqla və səliqə ilə aşkar edə bilirik.
- Nanobiotexnoloji metodlar və qurğularla müasir müalicə üsullarını təkmilləşdirmək, onları yüksək səviyyəyə qaldırmaq mümkündür.
- Dərman daşıyıcıları rolunu oynayan nanopolimerlərdən istifadə edərək yüksək və effektiv nəticələrə nail ola bilirik. Təbiət bizə saysız – hesabsız bioloji polimerlər yaratmışdır. Bu polimerlərdən istifadə edərək orqanizmə dərmanların yeridilməsi üsullarını yeni səviyyəyə qaldırmaq olar.

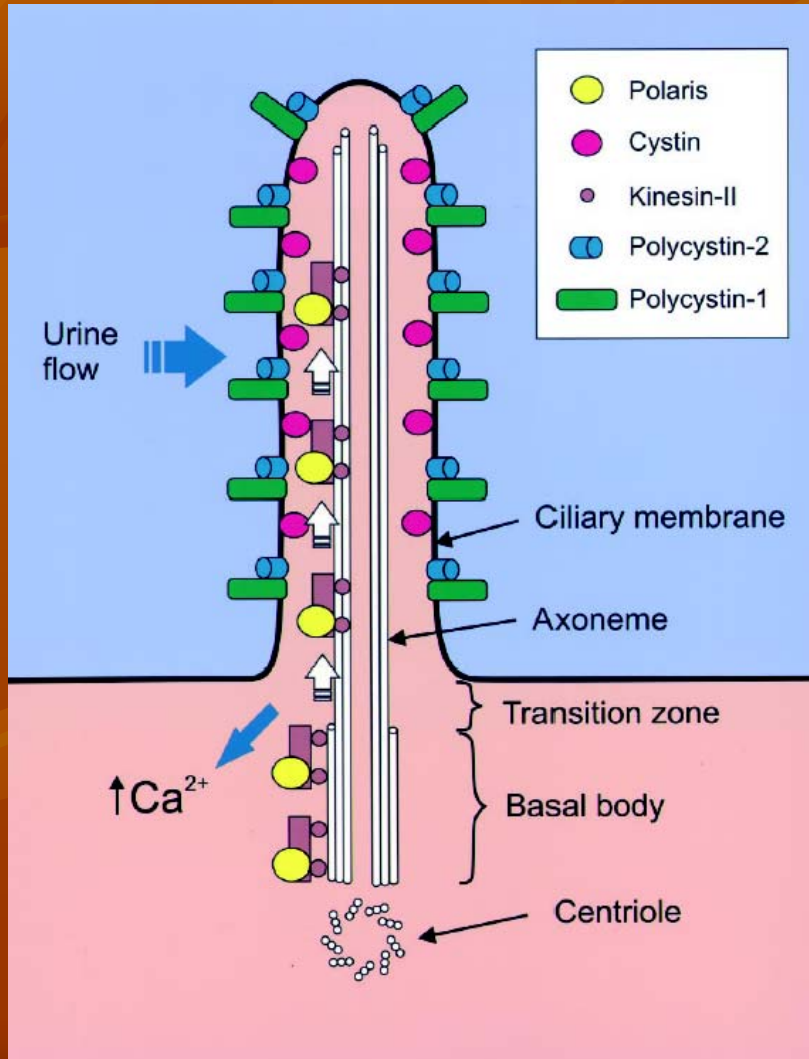
Nanomaterialların bəzi zərərli effektləri haqqında

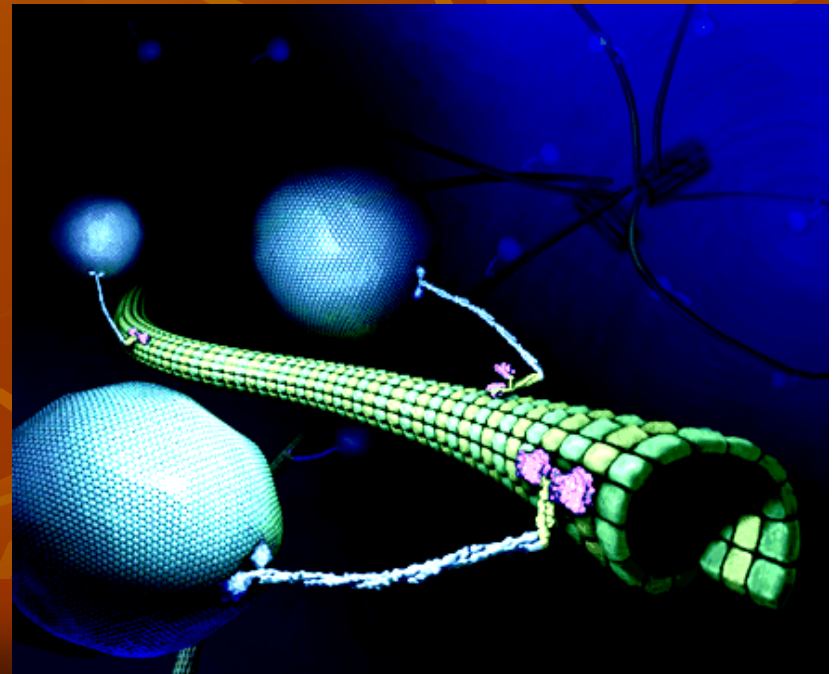
Hal hazırda 800 qədər kommersiya məhsullarının tərkibində nanomateriallar var

- Orqanizmə nanomateriallar əsasən üç yolla, nəfəsalma, dəri ilə kontakt zamanı, və həzm sistemi ilə daxil ola bilər.
- Şimali Karolina Dövlət Universitetinin Kimyəvi Toksikologiya tədqiqatları və Farmokinetika Mərkəzinin alimləri müəyyən etmişlər ki, karbon nanoborucuqları insanın dəri hüceyrələrini götürüb apara bilər və zülal istehsalına təsir edir.
- Təcrübələr göstərmişdir ki, ölçüləri 10 nm-dən aşağı olan bərk nanohissəciklərin sulu məhlulunda tək-tək və klasterlər formasında dərinin SC lipid matriksindən keçə bilər.

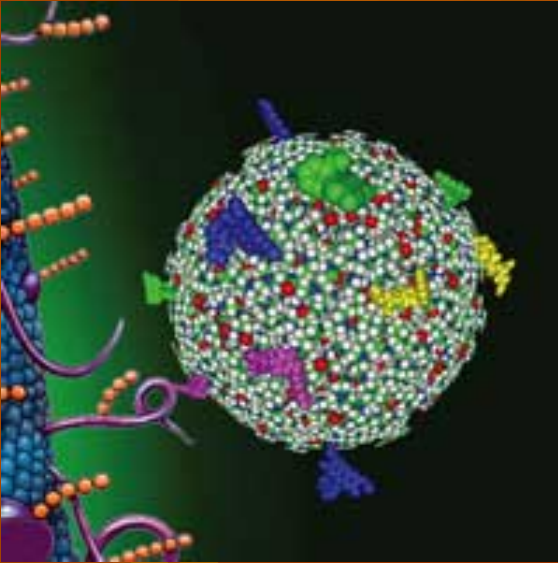
Molekulyar mühərrikdə aktiv daşınma

Molekulyar mühərrik hüceyrə daxilində spesifik sahələrə yükləri daşıya bilir. Məsələn kinezin mikrobörcüqlər boyu hərəkət etdirilir.

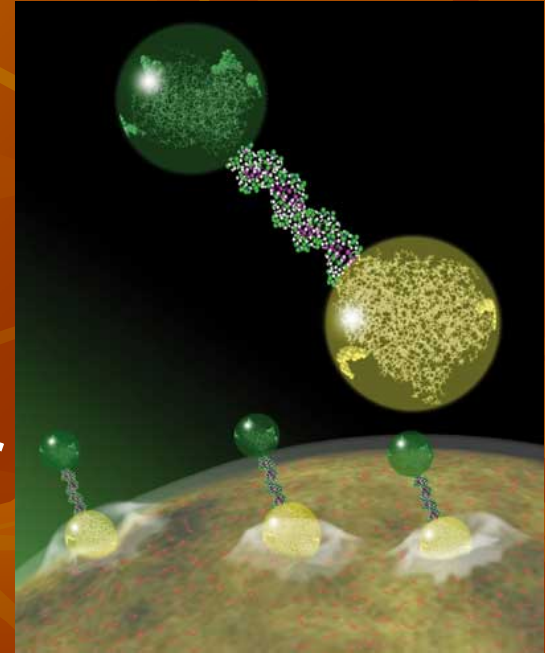

Nano-Müalicə

Funksionallaşdırılmış
nanohissəcik xərşəng
hüceyrəsini tanıyır və
onu məhv edir

Daha mürəkkəb strukturlar
DNT birləşdirilmiş dendrimer

THANK YOU